

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้มีการนำเสนอผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องหลักคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อทำความเข้าใจบริบทและหลักคิดเบื้องต้นในการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศ และเพื่อให้เข้าใจบริบทและสถานการณ์ในภาพรวมเบื้องต้นก่อนเข้าสู่การศึกษาภาคสนาม โดยเป็นการศึกษาปฐมภูมิ (Primary Document) และทุติยภูมิ (Secondary Document) ด้านแนวคิด นโยบายการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการสอน ของประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย การสืบค้นและคัดเลือกเอกสารใช้วิธีการสืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์เป็นหลัก เช่น เว็บไซต์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฐานข้อมูลวิจัยในแต่ละประเทศ วารสารวิชาการ จดหมายข่าว เว็บไซต์หลักขององค์กร เป็นต้น โดยเอกสารที่ได้คัดเลือกมีคุณลักษณะ 3 ประการ (Scott, 2014) คือ 1) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง เอกสารมีความเป็นวิชาการ มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากบุคคล 2) การเป็นตัวแทน (Representativeness) หมายถึง เอกสารที่สามารถนำมาใช้อ้างอิงเป็นตัวแทนของเนื้อหาและสาระที่ต้องการนำมาวิเคราะห์ หรือเป็นเอกสารหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา 3) การให้ความหมายที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย (Meaning) หมายถึง เอกสารที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่ตรงประเด็น ชัดเจน และมีความง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย และทำการเปรียบเทียบข้อมูลในแต่ละประเทศเพื่อให้เห็นภาพรวมของนโยบายและทิศทางของประเทศในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนำเสนอเป็นประเด็นดังนี้

- 2.1 การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21: ความเป็นมา นโยบาย และหลักคิดที่สำคัญ
- 2.2 นโยบายแห่งรัฐและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยและประเทศอาเซียน
- 2.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยและประเทศอาเซียน
- 2.4 แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การสอน
- 2.5 แนวคิดเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21: ความเป็นมา นโยบาย และหลักคิดที่สำคัญ

2.1.1 ความเป็นมาของแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม มาสู่ยุคสารสนเทศและดิจิทัล ส่งผลให้ความต้องการของสังคมต่อความสามารถของบุคคลเปลี่ยนตามไปด้วย จากที่เคยต้องการบุคคลที่มีความรู้มากสู่บุคคลที่มีทักษะที่สามารถทำงาน เรียนรู้ และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (Bellanca & Brandt, 2010; Fadel, 2010; Partnership for 21st Century Skills, 2008; Trilling & Fadel, 2009; ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2557) การเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมมีปัจจัยสำคัญที่ปฏิเสธไม่ได้คือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ได้ส่งผลต่อสังคมหลายด้าน (Foray & Lundvall, 1998; OECD, 1996; Voogt & Roblin, 2010) โดยเฉพาะในภาคการค้าและธุรกิจ สังคมความรู้ได้ก่อให้เกิดเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge

Based Economy) โดยได้เข้ามาแทนที่ธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสร้างประโยชน์หรือรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล โดยมีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลง และการเกิดขึ้นของเศรษฐกิจฐานความรู้จึงเป็นที่มาของคำถามที่ว่า “แรงงานในยุคนี้ควรมีทักษะและสมรรถนะอย่างไร” จึงจะประสบความสำเร็จได้ กล่าวคือ ความต้องการแรงงานที่มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ ซึ่งเป็นสังคมความรู้ บุคคลจึงต้องมีความสามารถในการนำความรู้ไปสร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดประโยชน์เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ หรือการใช้ความรู้ที่มีอยู่และเพิ่มปริมาณอย่างมหาศาลให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Information Society Commission, 2002; Partnership for 21st Century Skills, 2008; Pont, 2001; Salpeter, 2003) และสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นก็ได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงานในปัจจุบัน ในอดีตที่ผ่านมาแรงงานต้องทำหน้าที่ในลักษณะการทำงานที่เป็นงานประจำเป็นส่วนใหญ่ เพราะต้องทำงานในโรงงาน โดยใช้เครื่องจักรควบคุมเป็นหลัก การทำงานเหล่านั้นมักไม่ต้องใช้ความคิดในระดับสูง เพราะงานมีความซับซ้อนน้อย แต่ปัจจุบันการทำงานรูปแบบดังกล่าวได้ลดน้อยลงไปสู่การทำงานที่ต้องใช้ความคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ เป็นต้น และเป็นงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (Fadel, 2010; Trilling & Fadel, 2009)

สำหรับการศึกษาในยุคสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ความต้องการของสังคมได้เปลี่ยนไปจากยุคทั้งสองที่ได้กล่าวมาอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นแนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของสังคม โดยเฉพาะครู หรือบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอด และจัดการเรียนรู้แก่เด็ก เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อพิจารณาลักษณะของสังคมทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 4 ยุค (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2557) ได้แก่ การศึกษาไทยยุค 1.0 หรือยุคเกษตรกรรม การศึกษาไทยยุค 2.0 หรือยุคอุตสาหกรรม การศึกษาไทยยุค 3.0 หรือยุคเทคโนโลยี และการศึกษาไทยยุค 4.0 หรือยุคผลิตรายการ และจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า เป้าหมายการศึกษาในยุคสังคมฐานความรู้มีความแตกต่างจากการศึกษาในยุคที่ผ่านมาอย่างมาก โดยการศึกษาปัจจุบันมีปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์และเทคโนโลยีสารสนเทศก็ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวทั้งในด้านความรู้ การทำงาน และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ยังต้องพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถนำความรู้ที่มีอยู่อย่างมหาศาลไปสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ สามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม หรือตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และสร้างความรู้ใหม่ และนวัตกรรมที่สร้างเอกลักษณ์บนพื้นฐานจารีตวัฒนธรรมที่แตกต่างและเคารพจารีต และวัฒนธรรมอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมข้ามวัฒนธรรม ผสมผสานจารีตที่แตกต่างกันหลากหลาย และเป็นพลเมืองโลก สู่อาริย์ใหม่ และสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป อย่างไรก็ตามเป้าหมายการศึกษาในด้านเศรษฐกิจ และสังคมถือว่าได้รับการพูดคุยกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับมหภาคเพราะประเทศส่วนใหญ่ต่างมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ด้วยเหตุผลสำคัญคือการมีเศรษฐกิจดีจะทำให้สังคมของประเทศมีความเจริญตามไปด้วย

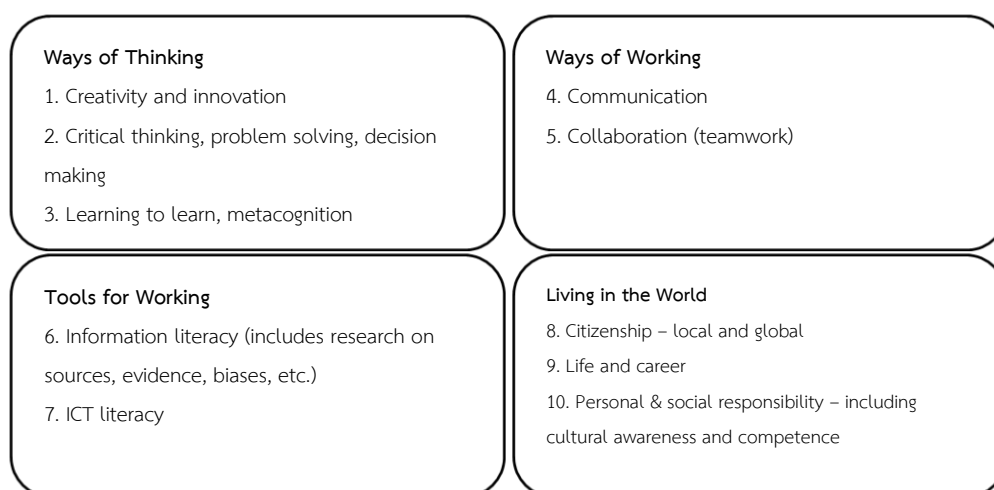
กล่าวโดยสรุปได้ว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยสังคมต้องการบุคคลที่มีสมรรถนะหรือความสามารถแบบใหม่ ทำให้มีทิศทางการศึกษาที่ในอดีตเน้นการให้ความรู้มาสู่การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ โดยเฉพาะทักษะขั้นสูงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการศึกษาซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ศักยภาพของบุคคลจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย และถือเป็นความท้าทายของครู ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากร ทางการศึกษา และผู้ปกครอง ที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอด และจัดการเรียนรู้แก่เด็ก เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ใน สังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ

2.1.2 กรอบทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ทักษะในศตวรรษที่ 21 มีนิยามที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบท และความสำคัญในการนำไปใช้ สำหรับ การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยนำนิยามของโครงการประเมินและการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of 21st Century Skills) หรือ ATC21S เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับความร่วมมือจากหลายประเทศ ทั่วโลกทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีนักวิจัยเข้าร่วมโครงการมากกว่า 250 คน จากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ มากกว่า 60 สถาบันทั่วโลก โดยมีประเทศผู้ร่วมก่อตั้งจำนวน 4 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ สิงคโปร์และ สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีประเทศคอ스타ริกา เนเธอร์แลนด์ เป็นประเทศที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อ การศึกษาและเข้าใจผลของภาษาและวัฒนธรรมที่จะมีผลต่อการประเมินและพัฒนา โครงการนี้ได้รับการ สนับสนุนจากจากบริษัทเอกชนที่ให้บริการด้านเทคโนโลยี ได้แก่ Cisco, Intel และ Microsoft โดยสำนักงาน โครงการตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น (University of Melbourne) ประเทศออสเตรเลีย (Assessment and Teaching of 21st Century Skills, 2009; Dass, 2014)

ATC21S ได้สรุปทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ 1) แนวทางการคิด ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ และ การเรียนรู้ 2) แนวทางการทำงาน ประกอบด้วย การสื่อสารและความร่วมมือ 3) การใช้เครื่องมือในการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ด้านสารสนเทศ และความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ และ 4) การใช้ชีวิต ในสังคมโลก ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก ทักษะชีวิตและการประกอบ อาชีพ การรู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงความตระหนักในด้านวัฒนธรรม รายละเอียดดังนี้ (Binkley et al., 2012b)

ภาพที่ 2.1 กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของ ATC21S

ที่มา: Binkley et al., (2012b)

1. แนวทางการคิด (Way of thinking) ได้แก่ 1.1 ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ประกอบด้วย การสร้างสรรค์สิ่งใหม่และมีแนวคิดที่เป็นสากล สามารถอธิบาย ปรับแต่งและประเมินแนวคิดของตนเองเพื่อการปรับปรุงและการขยายความคิดสร้างสรรค์ การทำงานอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น 1.2 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Critical Thinking, Problem Solving, Decision Making) โดยบุคคลต้องมีความสามารถในการใช้เหตุทั้งรูปแบบอนุมานหรืออุปมานได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ การใช้ระบบการคิดโดยสามารถวิเคราะห์ภาพรวมของความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ 1.3 การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ (Learning to Learn) ในด้านนี้บุคคลต้องมีทักษะในการจัดการตนเอง ด้านการเรียนรู้และอาชีพทั่วไป โดยสามารถจัดการเวลาเพื่อการเรียนรู้ การจัดระเบียบวินัย มีความเพียรและสามารถจัดการข้อมูลระหว่างกระบวนการเรียนรู้ การมีสมาธิทั้งในช่วงเวลาระยะสั้นและระยะยาว และความสามารถในการให้ผลสะท้อนกลับอย่างมีวิจารณญาณในสิ่งที่สนใจและเป้าหมายของการเรียนรู้

2. แนวการทำงาน (Way of Working) ได้แก่ 2.1 ทักษะการสื่อสาร (Communication) ประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสารในรูปแบบการเขียนหรือการพูด สามารถเข้าใจและสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยใช้ข้อความที่หลากหลายในสถานการณ์ที่แตกต่างและเป้าหมายที่ต่างกัน การสื่อสารยังรวมถึงทักษะในการฟังและเข้าใจข้อความจากคำพูด หรือในสถานการณ์การพูดคุยที่หลากหลาย และสามารถพูดได้อย่างรวบรัดและชัดเจน ความสามารถในการอ่านและเข้าใจข้อความที่แตกต่างกัน 2.2 ทักษะความร่วมมือ (Collaboration, Teamwork) ในด้านนี้บุคคลต้องมีทักษะการปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น ประกอบด้วย การพูดที่ชัดเจนและตระหนักถึงผู้รับฟังและเป้าหมายของการพูด การรับฟังอย่างรอบคอบ อดทน และจริงใจ การปฏิบัติตนให้เป็นที่นับถือและมีความเป็นมืออาชีพ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในกลุ่มหรือทีมงานที่หลากหลาย

3. การใช้เครื่องมือในการทำงาน (Tools for working) ได้แก่ 3.1 การรู้เรื่องสารสนเทศ (Information literacy) ประกอบด้วย ความสามารถในการสืบค้น คัดเลือกและจัดการข้อมูลและสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และแนวคิดเพื่อนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบ ความสามารถในการใช้และจัดการสารสนเทศ ความสามารถในการสืบค้น คัดเลือกและจัดการสารสนเทศที่เป็นงานเขียน ข้อมูลและแนวคิดเพื่อการเรียนรู้และจัดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและความสามารถในการจำแนกจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน 3.2 การรู้เรื่องไอซีที (ICT literacy) ประกอบด้วย การใช้ไอซีที อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล การประเมินสารสนเทศและเครื่องมือไอซีที อย่างมีวิจารณญาณและรอบรู้ ความสามารถในการใช้และจัดการสารสนเทศ ประกอบด้วย การใช้ไอซีที อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ และการจัดการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

4. การใช้ชีวิตในสังคมโลก (Living in the world) ได้แก่ 4.1 ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลก (Citizenship, Local and Global) ประกอบด้วย ทักษะการมีส่วนร่วมในสังคม กิจกรรมชุมชนบริเวณใกล้เคียง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เช่น การเลือกตั้ง การคัดเลือกผู้นำ เป็นต้น ความสามารถในการแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคมในภาพรวม 4.2 ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ (Life and Career) ประกอบด้วย

การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีประสิทธิภาพ การต่อรอง สร้างสมดุลด้วยมุมมองที่หลากหลาย และเชื่อมั่นในความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการเป้าหมายและ กำหนดลำดับความสำคัญและปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จได้โดยตรง ปราศจากการสั่งการจากภายนอก ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถเข้าใจจังหวะหรือสถานการณ์ที่เหมาะสมในการฟังหรือพูด ความสามารถในการทำงานในกลุ่มที่แตกต่างอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ รวมถึงการเพิ่มนวัตกรรมและการสร้างงานที่มีคุณภาพ 4.3 ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรม (Personal & Social Responsibility – Including Cultural Awareness and Competence) คือ ความสามารถในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในสังคม หรือสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยเข้าใจในมุมมองและพฤติกรรมของผู้อื่น ตระหนักในความรับผิดชอบของตนเอง ความตระหนัก และความเข้าใจวัฒนธรรม หรือเอกลักษณ์ของชาติในการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมตะวันตกหรือส่วนอื่น ๆ ของโลก

ATC21S เป็นโครงการวิจัยที่ส่งเสริมเป้าหมายในการเสริมพลังผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในการบรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จในการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดย ATC21S มองว่าหลักสูตรการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่สามารถเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้สามารถใช้ชีวิตหรือทำงานในยุคสังคมสารสนเทศ (Information-age Society) ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งส่งผลให้แรงงานในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาด้านการทำงาน เพราะขาดทักษะที่สามารถสนับสนุน สร้างสรรค์ และช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีความรู้เป็นฐานได้ แม้การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณและวิทยาศาสตร์นั้นมีความสำคัญ แต่การศึกษาในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและต้องก้าวข้ามการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาที่เน้นทักษะ เช่น ความร่วมมือ การรู้เรื่องดิจิทัล ที่สามารถเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสู่แรงงานในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาของ ATC21S จึงเน้นไปที่การพัฒนาการประเมินที่เหมาะสมกับยุคการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษายุคใหม่ที่เป็นสากล

2.1.3 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นมีแนวคิดและรูปแบบที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตัวเอง เริ่มตั้งแต่การสร้างแรงบันดาลใจ การเสนอปัญหา การค้นหาและแก้ปัญหาไปจนถึงขั้นสรุปและให้ผลสะท้อนกลับในสิ่งที่เรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตที่แท้จริง แก้ปัญหาที่ซับซ้อน หรือหาทางออกด้วยตนเอง ดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของปัญหา และมีส่วนร่วมในชุมชนหรือท้องถิ่น (Lombardi, 2007) โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันคือ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาผู้เรียนต้องใช้ทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงสามารถเชื่อมโยงเข้ากับโลกแห่งความเป็นจริง การสนับสนุนความร่วมมือในการทำงาน โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักการวางแผน การระดมความคิดเห็น การต่อรอง เสนอความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และต้องใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้หรือการทำงานของตน (Bell, 2010)

การเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความสอดคล้องกับแนวคิดจักรยานแห่งการเรียนรู้ ซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่าประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้และถูกนำเสนอแก่นักการศึกษาทั่วโลกเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้กลายเป็นบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ การกำหนดความหมาย

(Define) การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) และการทบทวน (Review) มีรายละเอียดดังนี้ (Trilling & Fadel, 2009) 1) การกำหนดความหมาย (Define) คือ การสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยอาจเริ่มต้นโดยการตั้งคำถาม การศึกษาประเด็นปัญหา เรื่องกระตุ้นความท้าทายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่สนใจ 2) การวางแผน (Plan) คือ การดำเนินการหลังจากเด็กมีความเข้าใจในกิจกรรมหรือโครงการที่ชัดเจนแล้ว โดยเด็กจะดำเนินการวางแผนกิจกรรมหรือโครงการของตนเอง การหาแนวทางหรือออกแบบวิธีดำเนินการวิจัย แลกเปลี่ยนความรู้และข้อค้นพบของตนเองกับผู้อื่น เด็กจะตั้งคำถาม ออกแบบวิธีการ และทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย และวิเคราะห์ผลที่ได้ด้วยตนเอง 3) การปฏิบัติ (Do) เป็นขั้นการลงมือปฏิบัติ ขั้นนี้เด็กลงมือดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ การทำงานจะดำเนินการโดยความร่วมมือของกลุ่มเพื่อนและตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย 4) การทบทวน (Review) เป็นขั้นตอนที่เด็กจะได้เรียนรู้และเข้าใจบทเรียนในสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติ ในขั้นนี้กิจกรรมหรือโครงการจะถูกนำเสนอโดยตัวเด็กและทำการทบทวน แสดงความคิดเห็นและให้ผลสะท้อนกลับหน้าที่ของครู ผู้ปกครองและเด็กคนอื่น ๆ หรือสมาชิกที่เหลื้ร่วมกันพิจารณาผลงานจากการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะแก่ผลงาน

ซาเวดรา และออฟเฟอร์ (Saavedra & Opfer, 2012a, 2012b) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน 9 ด้าน คือ 1) การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการใช้ชีวิตประจำวัน (Make It Relevant) หมายถึง การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของเด็ก 2) การสอนที่เชื่อมโยงผ่านรายวิชาที่เรียน (Teaching Through the Disciplines) หมายถึง การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นผ่านรายวิชาที่เรียนปกติ ดังนั้นการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทักษะที่สัมพันธ์กับประโยชน์ของความรู้ภายใต้รายวิชาที่เรียน เช่น การเรียนวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ว่าเหตุใดวิทยาศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตและปัญหาชนิดใดในชีวิตที่เขาสามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ นักวิทยาศาสตร์ได้ทำการทดลองอย่างไร เป็นต้น 3) การพัฒนาทักษะการคิด (Develop Thinking Skills) หมายถึง ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทั้งทักษะการคิดขั้นต้นและการคิดขั้นสูงอย่างต่อเนื่อง เช่น นักเรียนสามารถฝึกฝนทักษะการคิดขั้นต่ำโดยการใส่ตัวเลขลงในสูตร $E=MC^2$ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมวลและพลังงาน และเพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าว ครูอาจตั้งคำถามแก่ผู้เรียนเพื่อให้ได้ใช้ทักษะการคิดขั้นสูง เช่น เหตุใดสูตรนี้จึงได้ใช้มวลแทนที่จะใช้น้ำหนักในการคำนวณ เราสามารถใช้ขนาดของเรียนเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณามวลได้หรือไม่ เพราะเหตุใด เป็นต้น 4) การส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้ (Encourage Learning Transfer) หมายถึง นักเรียนต้องสามารถประยุกต์ทักษะและความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในรายวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่ง และสิ่งที่คุณได้เรียนรู้ในชั้นเรียนไปสู่การใช้ชีวิตในด้านอื่น ๆ นอกชั้นเรียน โดยทั่วไปเนื้อหาการเรียนการสอนไม่ได้เตรียมผู้เรียนให้สามารถถ่ายโอนความรู้ในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา แต่สิ่งนี้สามารถปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนได้ 5) สอนผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Teach Students How to Learn) เนื่องจากการเรียนในระบบโรงเรียนนั้นมีข้อจำกัดหลายด้านต่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการให้การศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือเรียนรู้เพื่อเรียน (Learning to Learn) และผู้เรียนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าตนเองได้เรียนรู้อย่างไร การเรียนเพื่อเรียนรู้ไม่ใช่เพียงแค่การเรียนเพื่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่กิจกรรมที่สามารถพัฒนาการคิดก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและความรู้ กลยุทธ์ และ

ทัศนคติที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น 6) การสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองเข้าใจความคลาดเคลื่อนด้วยตัวเอง (Address Misunderstandings Directly) หมายถึง ผู้เรียนอาจมีข้อสงสัยหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในประเด็นต่าง ๆ มากมายจนกว่าพวกเขาจะมีโอกาสในการหาวิธีการหรือทางเลือกในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ของตนเอง เช่น ผู้เรียนเชื่อว่าโลกนั้นแบนจนกว่าเขาจะได้เรียนรู้ว่าโลกเป็นทรงกลม เพื่อก้าวข้ามสิ่งที่มีความคลาดเคลื่อนต่อความเข้าใจดังกล่าว เด็กทุกช่วงวัยควรเรียนรู้ในสิ่งที่มีความรู้ใหม่โดยตรงและด้วยตนเอง การเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในประเด็นนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง 7) การทำงานเป็นทีมให้เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (Treat Teamwork Like and Outcome) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นนั้น คือทักษะที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 และเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเรียนรู้ที่ดี ดังตัวอย่างที่มินกีวิชาการได้กล่าวไว้ว่า "บุคคลไม่ได้เรียนรู้การเล่นเบสบอลโดยตัวคนเดียว" หรือ "มีเพียงแค่อดมนุชย์เท่านั้นที่สามารถทำได้" ดังนั้นเขาจึงต้องเรียนรู้ในการเล่นร่วมกับเพื่อนๆ และโค้ชของเขา การสร้างทักษะความร่วมมือครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ 8) การรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้ (Exploit Technology to Support Learning) หมายถึง เทคโนโลยีนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะเทคโนโลยีจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายและรวดเร็ว ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการสื่อสารได้โดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่หลากหลาย 9) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Foster creativity) ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีราคาสำหรับเศรษฐกิจ ความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เป็นสิ่งที่อยู่ตายตัวกับคุณลักษณะของบุคคล แต่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนโดยผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้ ความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างขึ้นในตัวผู้เรียนผ่านเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนรู้ ถ้าผู้เรียนสามารถหาเหตุผลของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตของตน ผู้เรียนก็จะสามารถค้นพบความรู้ที่สามารถนำไปใช้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ในการใช้ชีวิตได้ สำหรับครูและผู้บริหารการกระตุ้นหรือการสร้างแรงจูงใจจะสามารถช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในตัวผู้เรียนได้

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยครูทำหน้าที่เปรียบเสมือนโค้ชหรือผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้ต้องเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายซึ่งผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ รูปแบบการหาคำตอบหรือสืบค้นแก้ปัญหา การร่วมมือกับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงการสะท้อนกลับในสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติ การเรียนรู้ที่ดีต้องสามารถเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงเพื่อในอนาคต เขาจะได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.4 การปฏิรูปห้องเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก การปฏิรูปห้องเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนไปสู่การสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบริบทสภาพของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งบริบทโดยทั่วไปคือการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติ การช่วยเหลือระหว่างกัน การทำงานเป็นทีม โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความ

ต้องการ ความสนใจหรือความสารถ และบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีความยืดหยุ่น และเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ (JISC, 2006) ทริลลิง และฟาเดล (Trilling & Fadel, 2009) กล่าวไว้ในหนังสือ 21st Century Skills: Learning for Life in Our Time เกี่ยวกับการปฏิรูปห้องเรียนไว้ดังนี้ การเปลี่ยนจากครูเป็นศูนย์กลางสู่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบครูเป็นผู้ให้ความรู้และชี้นำสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ การสอนที่เน้นความรู้สู่การสอนที่เน้นทักษะ การสอนที่เน้นเนื้อหาสู่การให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ การสอนเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานสู่การสอนที่พัฒนาทักษะประยุกต์ การเน้นความจริงและหลักการสู่การตั้งคำถามและแก้ปัญหา จากการเน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติ การสอนโดยใช้หลักสูตรสู่การสอนแบบโครงการ จากเวลาที่เฉพาะสู่เวลาเรียนรู้ตลอดเวลา สอนโดยเหมารวมสู่การเน้นนักเรียนเป็นรายบุคคล สอนให้แข่งขันสู่การสอนเพื่อให้เกิดความร่วมมือ สอนที่เน้นห้องเรียนสู่การเรียนรู้ในโลกกว้าง การใช้สมุดหรือหนังสือสู่การใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ การสอบแบบประเมินครั้งเดียวสู่การประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และการเรียนรู้เพื่อความต้องการของโรงเรียนสู่การเรียนรู้เพื่อชีวิตในอนาคตของตนเอง

เครือข่าย อี-เลิร์นนิ่ง และนวัตกรรม เจไอเอสซี (JISC e-Learning and Innovation Team) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศอังกฤษ ได้นำเสนอประเด็นการออกแบบห้องเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญคือ การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม เน้นความสนใจของแต่ละบุคคล และความยืดหยุ่น และโรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงประเด็นการใช้เทคโนโลยี คือ 1) โมบายเลิร์นนิ่ง (Moble Learning) หมายถึง การจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ คีร์บอร์ดไร้สาย กล้องดิจิทัล เป็นต้น 2) การเชื่อมต่อการเรียนรู้ (Connected Learning) หมายถึง การเตรียมอุปกรณ์และบรรยากาศที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สามารถเชื่อมต่อกับโลกออนไลน์ได้ เช่น เครือข่ายคอมพิวเตอร์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ฐานสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นต้น 3) การเรียนรู้แบบเสมือนจริงหรือตอบโต้ตอบได้ (Visual and Interactive Learning) หมายถึง การจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนรู้เสมือนจริง เช่น ห้องประชุมออนไลน์ วิดีโอสำหรับการประชุมออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ เครื่องฉายวิดีโอ เป็นต้น 4) การสนับสนุนการเรียนรู้ (Supported Learning) หมายถึง อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น โปรเจคเตอร์ ที่วีดิจอ เครื่องบันทึกเสียง ศูนย์สนับสนุนด้านเทคโนโลยี เป็นต้น สอดคล้องกับศูนย์วิจัยแฮนด์โอเวอร์ (Hanover Research, 2011) ที่กล่าวถึงการออกแบบห้องเรียนในทิศทางเดียวกันคือต้องให้ความสำคัญต่อความยืดหยุ่น ความยั่งยืน การสร้างสังคมแห่งความร่วมมือ และเพิ่มเติมในประเด็นขนาดของโรงเรียนที่ศึกษาพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินการที่ดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 นโยบายแห่งรัฐและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยและประเทศอาเซียน

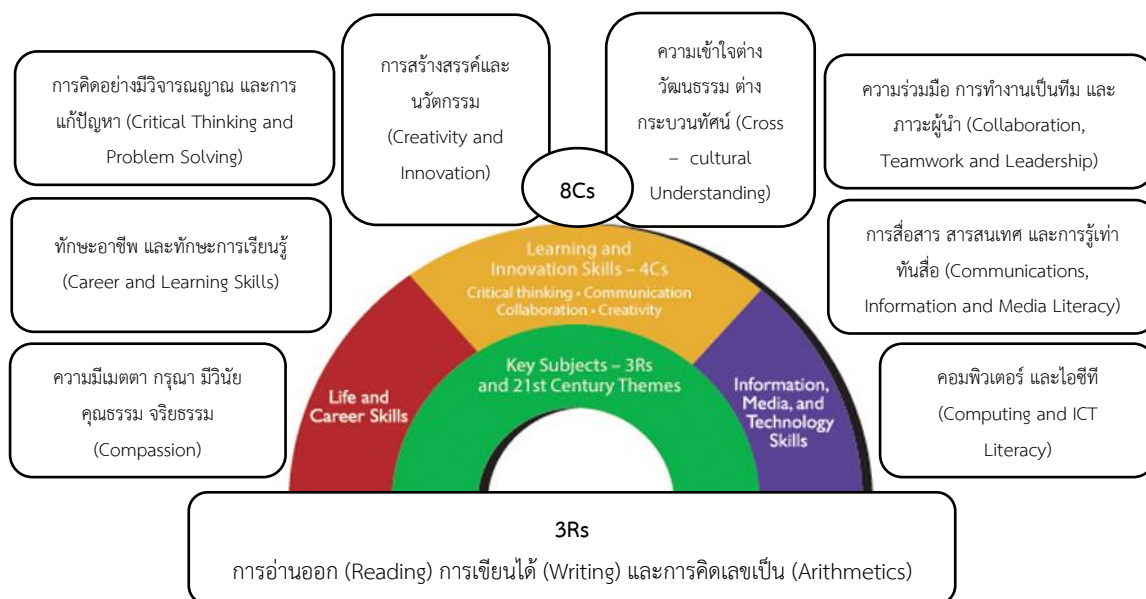
2.2.1 ประเทศไทย

ประเทศไทยมีเป้าหมายพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งสามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญต่อ “การพัฒนาคน” ให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21

ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทปัจจัยทั้งภายในและภายนอก รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยพิจารณาจากความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทศนิยม ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทย ส่วนใหญ่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนานคนไทยให้เป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นวาระที่สำคัญของประเทศ เห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Vision) คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลง ของโลกศตวรรษที่ 21” ซึ่งเห็นได้ว่าคำสำคัญเกี่ยวกับศตวรรษที่ 21 ได้ถูกกำหนดในวิสัยทัศน์การศึกษาของชาติ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560- 2574 จึงได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) ในระยะ 20 ปี ไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) 2) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (Equity) 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (Quality) 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)

ภาพที่ 2.2 กรอบการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทย
ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560)

จากเป้าหมายการศึกษาของชาติข้างต้นรัฐบาลจึงได้กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspiration) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross – Cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

จากการศึกษานโยบายการศึกษาของชาติข้างต้นเห็นได้ว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยิ่งเห็นได้จากการกำหนดในวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนของแผนการศึกษาชาติระยะยาว รัฐบาลได้พิจารณาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศและได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมในการเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน รวมถึงการพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย การหลุดพ้นจากการมีรายได้น้อยสู่การมีรายได้สูงไปพร้อมกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามกรอบทักษะที่กำหนดในแผนการศึกษาชาติยังคงเป็นกรอบที่นำมาจากกรอบคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งพัฒนาขึ้นในบริบทที่ต่างจากวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้กรอบเป้าหมายการพัฒนายัง

ขาดการบูรณาการกับเป้าหมายหรือค่านิยมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติ ซึ่งเห็นควรพิจารณาและทำการศึกษาเพื่อให้กรอบทักษะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศต่อไป

2.2.2 ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่งเห็นได้จากการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาชาติ ปี ค.ศ. 2013-2025 (Malaysia Education Blueprint 2013 – 2025) (Ministry of Education Malaysia, 2013) ถึงเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มีความพร้อมในการเผชิญการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในระดับนานาชาติ โดยในเป้าหมายของแผนการศึกษาชาติมีทิศทางในการพัฒนานบนพื้นฐานการศึกษาของประเทศ และมุ่งมองปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อเข้าใจประสิทธิภาพการดำเนินงานและความท้าทายในปัจจุบัน 2) การสร้างวิสัยทัศน์และผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ที่ชัดเจน และ 3) การกำหนดกรอบโครงการการปฏิรูปที่ครอบคลุมสำหรับระบบ รวมถึงกลยุทธ์สำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงของกระทรวง จากการวางเป้าหมายและยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดหน่วยงานที่สำคัญหลายหน่วยงานเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้ก่อให้เกิดระบบการพัฒนา ซึ่งจะเป็กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ (Education Performance and Delivery Unit (PADU), 2019) 1) ระบบการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมาย 5 ระบบ ประกอบด้วย 1.1) ระบบการเข้าถึง 1.2) ระบบคุณภาพ 1.3) ระบบความเท่าเทียม 1.4) ระบบความเป็นเอกภาพ และ 1.5) ระบบประสิทธิภาพ 2) เป้าประสงค์การพัฒนาผู้เรียน 6 ด้าน ประกอบด้วย 2.1) ด้านความรู้ 2.2) ด้านความสามารถในการใช้สองภาษา 2.3) ด้านทักษะการคิด 2.4) ด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณ 2.5) ด้านทักษะความเป็นผู้นำ 2.6) ด้านอัตลักษณ์ความเป็นชาติ 3) การเปลี่ยนแปลง 11 ด้าน ประกอบด้วย 3.1) การเตรียมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงคุณภาพการศึกษามาตรฐานสากลอย่างเท่าเทียมกัน 3.2) การประกันถึงความสามารถในการใช้ภาษามาเลเซีย อังกฤษ และภาษาทางเลือกอื่น ๆ ของเด็กมาเลเซียทุกคน 3.3) การพัฒนาค่านิยมในการขับเคลื่อนประเทศ 3.4) การปฏิรูปวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่ทุกคนเลือก 3.5) ประกันประสิทธิภาพการเป็นผู้นำขั้นสูงของทุกโรงเรียน 3.6) เสริมพลังให้แก่สำนักงานการศึกษาประจำรัฐ (JPNs) สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น (PPDs) และสถานศึกษาเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ตามความต้องการของตนเอง 3.7) การใช้ ICT เพื่อเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนทั่วประเทศ 3.8) ปฏิรูปการศักยภาพและความสามารถในการให้บริการของกระทรวง 3.9) สร้างหุ้นส่วนกับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชนในทุกระดับ 3.10) เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณ 3.11) เพิ่มความโปร่งใสในการทำงานในฐานะหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ นอกจากนี้รัฐบาลได้มีการกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ คลื่นที่ 1 (2013-2015) คลื่นที่ 2 (2016-2020) และคลื่นที่ 3 (2021-2025) รวมถึงการให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาร่วมกัน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชน โดยมีการจัดทำกลยุทธ์และแผนการสร้างความร่วมมือที่ชัดเจน

PELAN PEMBANGUNAN PENDIDIKAN MALAYSIA 2013-2025

ภาพที่ 2.3 กรอบการพัฒนาผู้เรียนประเทศมาเลเซียในศตวรรษที่ 21
ที่มา: Education Performance and Delivery Unit (PADU) (2019)

เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของการเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับบริบทความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดเป้าหมายคุณลักษณะผู้เรียนที่คาดหวังในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตดังนี้ (Ministry of Education Malaysia, 2013)

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต สามารถทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคมได้อย่างมีคุณภาพ สามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเอง สังคมที่ตนเองอยู่ และประเทศชาติ เพื่อให้สามารถและมีศักยภาพในการทำหน้าที่ข้างหน้า ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และเข้าใจความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ภาษามลายูเซีย (Bahasa) ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมถึงความรู้อื่น เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น ที่สำคัญคือนักเรียนจะต้องสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้

2. ทักษะการคิด (Thinking Skills) หมายถึง การมีทักษะในการเรียนรู้ การสืบเสาะหาความรู้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์องค์ความรู้ได้ หรือมีทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skills) เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งนักเรียนต้องมีทักษะสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างมีเหตุผล และ 3) ความสามารถในการเรียนรู้ หรือความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) หมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นผู้นำโดยเฉพาะในสังคมที่มีการเชื่อมต่อของสังคมโลก สามารถทำใช้ความเป็นผู้นำ

และความสามารถในการทำงานไปสู่การทำงานเป็นทีมหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสร้างความเป็นผู้นำ นักเรียนต้องมีองค์ประกอบของทักษะต่อไปนี้ 1) การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) 2) มีความยืดหยุ่น (Resilience) 3) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) 4) ความสามารถในการสื่อสารที่เข้มแข็ง (Strong Communication Skills)

4. ทักษะในการใช้สองภาษา (Bilingual Proficiency) หมายถึง นักเรียนทุกคนต้องมีความสามารถในการใช้ภาษามลายูในฐานะภาษาประจำชาติ และภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง และสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน

5) จริยธรรมและจิตวิญญาณ (Ethics and Spirituality) หมายถึง การสร้างให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมและจิตวิญญาณพร้อมที่เข้าต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ มีความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ สามารถที่จะตัดสินใจในสถานการณ์ที่วิกฤติ และเลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง โดยผู้เรียนทุกคนต้องมีความยึดมั่นหลักพื้นฐานที่ประชาชนชาวมาเลเซียทุกคนพึงมี ได้แก่ 1) ด้านจิตวิญญาณ หรือการมีความมั่นคงในหลักศรัทธาทางศาสนา และมีคุณธรรมขั้นสูง 2) มีความกล้าหาญ ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม หรือการปฏิบัติตนที่ดีต่อประเทศชาติ การเคารพและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง และมีความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่เสียสละเพื่อสังคม

6) อัตลักษณ์ความเป็นชาติ (National Identity) หมายถึง มีความรู้สึกสำนึกในความเป็นชาติ ปฏิบัติและเคารพตามบทบัญญัติของชาติ มีความเป็นเอกภาพและสามัคคี มีความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นชนมาเลเซีย เคารพในชาติพันธุ์ ความเชื่อ สถานภาพทางสังคม หรือภูมิสถานที่ ด้วยกับการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจและมีความอดทน

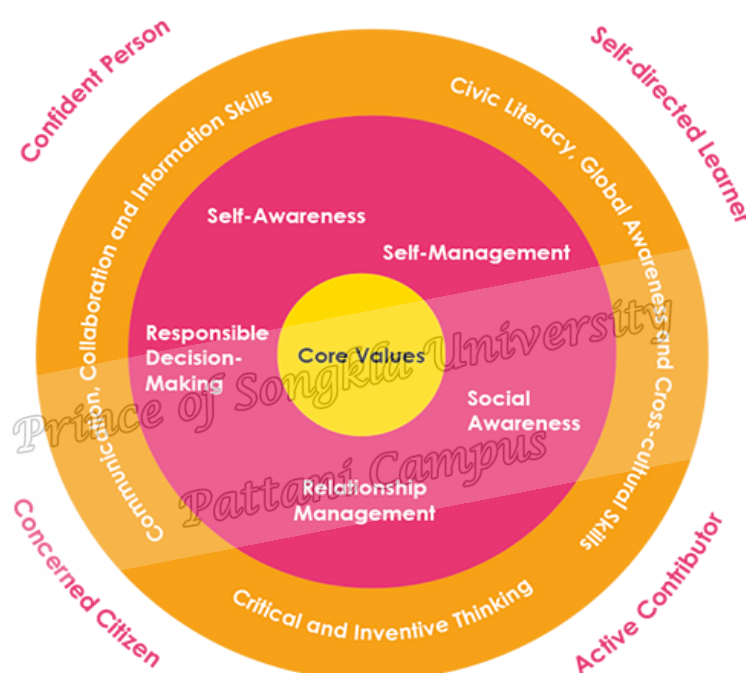
ประเทศมาเลเซียเป็นอีกหนึ่งประเทศที่เป็นสมาชิกของประเทศอาเซียน ซึ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความพร้อมต่อการพัฒนาประเทศ บนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม โดยประเทศมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาในปี ค.ศ. 2020 การปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลมาเลเซียหลังจากเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ ซึ่งนำโดย ดร.มหาเธร์ มูฮัมหมัด ผู้ประสพการณ์ทางการเมืองที่ยาวนานเป็นที่จับตาของทุกภาคส่วนที่มุ่งมั่นจะนำพาประเทศสู่การเป็นผู้นำของภูมิภาคอีกครั้ง ซึ่งหากพิจารณาถึงยุทธศาสตร์การศึกษาของประเทศมาเลเซียจะเห็นได้ว่าการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาบุคคลที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งสร้างบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และความเป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นมลายูและการยึดมั่นในศาสนา ในขณะที่ให้ความสำคัญต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ ซึ่งรัฐบาลพยายามสร้างความเป็นเอกภาพและความสามัคคีของคนในชาติ โดยใช้ค่านิยมร่วมกันในการขับเคลื่อนและการพัฒนาประเทศให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2.3 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพสูง และมีมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพอยู่ในอันดับต้นของโลก สำหรับในศตวรรษที่ 21 นี้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ บนโลกอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง รัฐบาลประเทศสิงคโปร์ โดยกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education Singapore, 2018) จึงได้ทำการวิเคราะห์สาเหตุหลักของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคนี้ และให้

ข้อเสนอว่าเกิดจาก 3 กลไกสำคัญ ได้แก่ 1) ความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทำให้โลกแคบลงและบุคคลสามารถเข้าถึงกันมากขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร (Changing Demographics) เช่น จำนวนประชากรมากขึ้น และการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Singapore Department of Statistics, 2019) และ 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technological Advancements) เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์ บล็อกเชน Internet of Things บิ๊กดาต้า ควอนตัมคอมพิวเตอร์ (Forbes Technology Council, 2019)

เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสิงคโปร์ จึงกำหนดกรอบสมรรถนะที่ผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 พึงมี เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายและใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้ โดยกรอบนี้เป็นกรอบกว้าง ๆ ที่กำหนดให้โรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมและมีสมรรถนะที่เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงโลก ดังภาพประกอบดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 สมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ที่มา: Ministry of Education Singapore (2018)

จากภาพประกอบ กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสิงคโปร์ กำหนดสมรรถนะและผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

ค่านิยมหลัก หมายถึง ความสนใจ ความชอบ หรือค่านิยม (Core Values) คือปัจจัยกำหนดคุณลักษณะของบุคคล ค่านิยมจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมสำคัญที่จะกำหนดพัฒนาการทางความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนกิจกรรมที่ผู้เรียนจะเลือกทำ ดังนั้นค่านิยมจึงเป็นหัวใจสำคัญในกรอบสมรรถนะสำหรับศตวรรษที่ 21 นี้ โดยอาจกล่าวได้ว่า หากโรงเรียนสามารถปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนได้ ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ทักษะ และวิถีชีวิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัยตามไปด้วย ซึ่งแกนสมรรถนะในส่วนของค่านิยมประกอบด้วย (ทวิกา ตั้งประภา, 2556) 1. ความเคารพ (Respect) คือ ผู้เรียนเห็นค่าของตนและผู้อื่น ผู้เรียนรู้จักการเคารพตนเองและผู้อื่น 2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ ผู้เรียนรู้หน้าที่ของตนต่อครอบครัว

ชุมชน ประเทศชาติ และโลก ผู้เรียนจะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหน้าที่ ความคาดหวังที่มีต่อเขา โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา 3. ความซื่อสัตย์ (Integrity) คือ ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ ผู้เรียนจะดำรงชีวิตตามกรอบจริยธรรม คุณธรรมอันดีงาม ตลอดจนมีความกล้าหาญที่จะยืนหยัดปกป้องหลักดังกล่าวและต่อสู้กับสิ่งที่ตนเชื่อว่าไม่ถูกต้อง 4. ความเอาใจใส่ (Care) คือ ผู้เรียนรู้จักเอาใจใส่ทั้งกับคน สัตว์ และสิ่งของ ผู้เรียนจะปฏิบัติต่อสิ่งรอบตัวอย่างมีความเมตตา กรุณา สนับสนุนช่วยเหลือและเกื้อกูลสังคมด้วยความตระหนักรู้ถึงปัญหาและความยากลำบากที่ผู้อื่นกำลังเผชิญ 5. ความยืดหยุ่น (Resilience) คือ ผู้เรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ผู้เรียนจะมีสติปัญญา ทำให้สามารถคิดบวก อดทน และปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดท่ามกลางความท้าทายต่าง ๆ ได้ 6. ความสามัคคี (Harmony) คือ ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความสามัคคี ผู้เรียนจะสามารถทำงานร่วมกับคนในสังคมได้อย่างสันติ ชื่นชอบความเป็นเอกภาพ รู้จักแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง ๆ และเอาดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

สมรรถนะวงกลาง หมายถึง สมรรถนะด้านสังคมและอารมณ์ และเป็นทักษะจำเป็นที่จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและสามารถจัดการอารมณ์ความรู้สึกของตน พัฒนาการรับรู้ถึงความรู้สึกของบุคคลรอบข้าง ตัดสินใจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยความรอบคอบและรับผิดชอบ พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ ตลอดจนจัดการกับปัญหาในชีวิตอย่างสมเหตุสมผลและเกิดผลสัมฤทธิ์ 1) การรู้จักตนเอง (Self-Awareness) คือ ผู้เรียนที่รู้จักตนเองจะทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน อารมณ์ และความลำเอียงในใจของตนเอง การรู้เท่าทันตนเองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจดำเนินชีวิตได้อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น 2) การจัดการตนเอง (Self-Management) คือ ผู้เรียนที่มีทักษะการจัดการตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ สร้างแรงจูงใจ รักษาวินัย และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในชีวิตได้ 3) การรู้จักสังคม (Social Awareness) คือ ผู้เรียนที่ตระหนักรู้สภาพสังคมของตน จะสามารถคิดแยกแยะมุมมองที่แตกต่างและเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในสังคมได้ รู้จักยอมรับความหลากหลายทางความคิด วางตนอย่างเหมาะสม และเคารพความคิดของผู้อื่น 4) การจัดการสัมพันธภาพ (Relationship Management) คือ ผู้เรียนที่มีทักษะนี้จะสามารถสื่อสาร ทำงานร่วมกับผู้อื่น แก้ปัญหา และช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเกิดประสิทธิผล 5) การตัดสินใจภายใต้ความรับผิดชอบ (Responsible Decision-Making) คือ ผู้เรียนที่มีทักษะนี้จะวิเคราะห์สถานการณ์อย่างละเอียดรอบด้าน ก่อนตัดสินใจเลือกการกระทำที่ส่งผลลัพธ์ที่เป็นบวกมากที่สุด และเกิดผลกระทบน้อยสุดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ภายใต้หลักคุณธรรมและจริยธรรม

สมรรถนะวงนอก หมายถึง สมรรถนะทางอารมณ์และสังคมแล้ว สมรรถนะกลุ่มต่อมานี้เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรับมือกับโลกในศตวรรษที่ 21

1. การรู้หน้าที่พลเมือง การรู้จักโลก และทักษะข้ามวัฒนธรรม (Civic Literacy, Global Awareness and Cross-Cultural Skills) คือ ด้วยสิงคโปร์เป็นประเทศพหุวัฒนธรรมโดยแท้จริง เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของคนที่มีรากเหง้ามาจากชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ประกอบกับสิงคโปร์เป็นประเทศที่เปิดรับบุคลากรจากชาติอื่นให้เข้ามาทำงานในประเทศ และบุตรหลานชาวสิงคโปร์เองก็มักเดินทางออกแสวงหาโอกาสทางธุรกิจและอาชีพการงานในต่างประเทศ การรู้หน้าที่พลเมือง การรู้จักความเป็นมาเป็นไปของปรากฏการณ์ต่าง ๆ โลก และการมีทักษะข้ามวัฒนธรรมจึงเป็นสมรรถนะที่จำเป็นและหลีกเลี่ยงมิได้ เนื่องจากเป็นกุญแจสำคัญในการประสานงาน ร่วมมือ และการใช้ชีวิตในฐานะพลเมืองโลกด้วยความสำเร็จและสงบสุข

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการรู้จักคิดค้นพัฒนา (Critical and Inventive Thinking) คือ ผู้เรียนที่รู้จักใช้วิจารณญาณจะคำนึงถึงผลดี ผลเสียของการตัดสินใจอย่างเป็นกลางโดยไม่คล้อยตามหรือเอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง ผู้เรียนจะรู้จักสืบค้นหาข้อมูลแทนที่จะคล้อยตามความเชื่อได้ง่าย ๆ และตัดสินใจได้เองเมื่อมีข้อมูลครบถ้วน (Informed Decision) ภายใต้อันตรายที่ยอมรับได้ (Calculated Risk) ผู้เรียนที่รู้จักคิดค้นพัฒนาจะสามารถรังสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ผ่านการบูรณาการความรู้รอบตัว ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยีที่จำเป็น เพื่อตอบโจทย์ แก้ปัญหา อำนวยความสะดวก และลดความยุ่งยากในการงานที่ซ้ำ ๆ หรือ ซ้ำซ้อน

3. ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรู้สารสนเทศ (Communication, Collaboration, and Information Skills) คือ 3.1 ผู้เรียนที่มีทักษะการสื่อสารที่ดีจะรู้จักตนเอง วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร รู้จักวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟัง และเลือกกรรมวิธีในการสื่อสารที่สร้างประสิทธิผล ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ภาษา กาย ภาษาพูด น้ำเสียง สื่อประกอบ ตลอดจนกาลเทศะในการสื่อสาร 3.2 ผู้เรียนที่มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นจะรู้จักการทำงานกลุ่มเพื่อเสริมประสิทธิภาพกลุ่ม เคารพการตัดสินใจในสมาชิกกลุ่ม ยืดหยุ่น ประนีประนอม เข้าใจบทบาทของตนในกลุ่ม รับฟังความเห็นผู้อื่น แสดงความเห็นของตนตามบทบาทที่เหมาะสม เพื่อให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด 3.3 ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงได้ง่ายและมีอยู่มากมาย ผู้เรียนที่รู้สารสนเทศจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการ คัดกรองและเลือกใช้ข้อมูลที่ตนคิดว่า น่าเชื่อถือ เป็นประโยชน์ และตอบโจทย์ของการค้นหาข้อมูลทั้งด้านเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน การศึกษา การประกอบอาชีพได้

จากค่านิยมและสมรรถนะที่กำหนดไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียนข้างต้น เมื่อผ่านกระบวนการในการพัฒนาโดยสถานศึกษาและครอบครัว ประเทศสิงคโปร์คาดหวังให้ผู้เรียนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตรวมถึงการสามารถใช้ชีวิตในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ โดยเด็กสิงคโปร์จะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความมั่นใจในตนเอง (A Confident Person) ผู้เรียนที่มีความมั่นใจในตนเองจะสามารถใช้ค่านิยมสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม และสมรรถนะแห่งศตวรรษที่ 21 ในการประเมินและตัดสินใจเลือกทางเดินให้แก่ชีวิตของตนได้อย่างเป็นอิสระ (Autonomous) มีประสิทธิภาพ สมเหตุสมผล รอบคอบ และรับผิดชอบ

2. กำหนดการเรียนรู้ในชีวิตได้เอง (A Self-Directed Learner) ผู้เรียนที่สามารถเลือกเส้นทางการเรียนรู้ได้เองจะรู้จักตั้งคำถาม กำหนดสมมุติฐาน ค้นคว้า และทดลอง เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานอย่างมีเหตุผล และรู้จักแสวงหาคำตอบให้กับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้เอง ขาบซึ่งกับการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และหมั่นศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิต (Life-Long Education)

3. มุ่งมั่นช่วยเหลือสังคม (AN Active Contributor) ผู้เรียนรู้จักเข้าร่วมกับภาคประชาสังคมเพื่อช่วยค้นหาคำตอบ ริเริ่ม สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ หรือสนับสนุนสังคมทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น น่ายั่งยืน มีปัญหาน้อยลง

4. มีจิตสำนึกรักสังคม (A Concerned Citizen) ผู้เรียนภูมิใจในรากเหง้าของตนในฐานะประชากรชาวสิงคโปร์ แบ่งปันข้อคิดดี ๆ ความสำเร็จของสิงคโปร์ต่อผู้มาเยือน ชาวต่างชาติในฐานะเพื่อนร่วมโลกต่อ ดำเนินชีวิตอย่างรับผิดชอบ พร้อมยื่นมือเข้าช่วยเมื่อพบปัญหาในฐานะพลเมืองที่ดี เพื่อให้สังคมโดยรวมน่ายั่งยืน

ประเทศสิงคโปร์ถือได้ว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยิ่งเห็นได้จากการที่กระทรวงศึกษาธิการของประเทศได้มีการกำหนดกรอบค่านิยมและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นกรอบและเป้าหมายในการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน และมีความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศที่มุ่งสู่การเป็นประเทศชั้นนำในสังคมพหุวัฒนธรรม จุดเด่นที่สำคัญของประเทศสิงคโปร์ในด้านการกำหนดกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 คือการเพิ่มค่านิยมไว้ในแกนกลางของกรอบการพัฒนาซึ่งแตกต่างจากกรอบในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาโดยประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ที่ให้ความสำคัญเฉพาะกับทักษะเท่านั้น จึงเป็นประเด็นที่ประเทศไทยควรนำเอาบทเรียนนี้ไปสู่การพัฒนาหรือกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยต่อไป

2.2.4 ประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศมุสลิมที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศอาเซียน และมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ด้านการเมืองและวัฒนธรรมที่ยาวนาน ในรัฐธรรมนูญของประเทศได้มีการกำหนดหลักปรัชญาศีล (Pancasila) 5 ประการ ซึ่งถือเป็นปรัชญาพื้นฐานของประเทศ ประกอบด้วย 1) ความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว 2) ประชาชนที่มีอารยธรรมและความยุติธรรม 3) ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ 4) หลักการแห่งความเป็นประชาธิปไตยโดยมีผู้แทน 5) ความยุติธรรมในสังคมสำหรับปวงชน (Weatherbee, 1985) ดังนั้นการเข้าถึงปรัชญาในการจัดการศึกษาของประเทศอินโดนีเซียจำเป็นต้องเข้าใจหลักปรัชญาศีลข้างต้น ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย (Nishimura, 1995) ที่นำเอาหลักการในรัฐธรรมนูญไปสู่การปฏิบัติทั้งในด้านการจัดการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างความเป็นเอกภาพของประเทศให้เป็นไปตามเป้าหมายของประเทศ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ รัฐบาลประเทศอินโดนีเซีย โดยกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม (Ministry of Education and Culture) จึงมีนโยบายที่บูรณาการปรัชญาการเมืองการปกครองของประเทศ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการแก้ปัญหาของคนในชาติที่มุ่งเน้นการความเป็นเอกภาพ การยึดมั่นในศาสนา และสร้างอัตลักษณ์ของคนในชาติให้มีอารยธรรม นั่นคือ “การศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกและอุปนิสัยของคนในชาติ (Character Education)” ซึ่งถือเป็นนโยบายการศึกษาชาติในการสร้างคนอินโดนีเซียยุคใหม่ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ และพร้อมเข้าสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและมีคุณภาพ (Ramdhani, 2017; Rokhman, Hum, & Syaifudin, 2014; Sudrajat, 2011) โดยการพัฒนากรอบกลุ่ม 4 มิติของคุณลักษณะของผู้เรียน (Ministry of Education and Culture, 2019) คือ 1) มิติด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Ethic) หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีจิตวิญญาณที่สูงส่ง การมีศรัทธาที่มั่นคงและความยำเกรง 2) มิติด้านสุนทรียะ (Aesthetic) หมายถึง บุคคลที่มีอารมณ์ความเป็นสุนทรียะ รักในศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงการยอมรับและเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่าง 3) มิติด้านการรู้หนังสือ (Literacy) หมายถึง บุคคลที่มีความรู้และความสามารถในการอ่าน การรู้เท่าทัน การดำรงชีพ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) มิติด้านกายภาพและร่างกาย (Kinesthetic) หมายถึง บุคคลที่มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความกระตือรือร้นในฐานะพลเมืองของประเทศอินโดนีเซีย สำหรับกรอบการศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกและอุปนิสัยของคนในชาติ ดังแสดงในภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 2.5 กรอบการศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกและอุปนิสัยของคนในชาติ

ที่มา: Ministry of Education and Culture (2019)

จากภาพข้างต้นกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม ประเทศอินโดนีเซีย กำหนดสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานหลักปรัชญาศีล บูรณาการมิติการพัฒนาบุคคลเป้าหมายการศึกษาของชาติ และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน (Ministry of Education and Culture, 2019) ดังนี้

1. การยึดมั่นในศาสนา (Religius) หมายถึง บุคคลที่มีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว ประกอบด้วย 1) ความศรัทธาและความยำเกรง 2) ความบริสุทธิ์ 3) ความอดทน และ 4) รักและใส่ใจสิ่งแวดล้อม
2. ความรักชาติ (Nationalis) หมายถึง การให้ความสำคัญต่อเชื้อชาติ ความเป็นชาติเหนือกว่าความสำคัญของตนเองหรือเฉพาะกลุ่ม ประกอบด้วย 1) รักในมาตุภูมิ 2) รักในความเป็นชาติ และ 3) เคารพในความหลากหลายและแตกต่าง
3. การเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ (Integritas) หมายถึง บุคคลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในคำพูด การกระทำ และการทำงาน ประกอบด้วย 1) มีความซื่อสัตย์และสุจริต 2) การเป็นแบบอย่างที่ดี 3) มีความสุภาพและอ่อนน้อม และ 4) รักในความสัจจริง
4. ความเป็นอิสระ (Mandiri) หมายถึง บุคคลที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถใช้กำลังกาย สติปัญญา เวลา เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายหรือในสิ่งที่ตนเองคาดหวัง ประกอบด้วย 1) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน 2) มีความคิดสร้างสรรค์ 3) มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ 4) มีความกล้าหาญ และ 5) เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต

5. ความสามัคคีและสามัคคี (Gotong Royong) หมายถึง ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ของสังคม ประกอบด้วย 1) ทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือทำงานเป็นทีม 2) ความเป็นเอกภาพ 3) ขอบช่วยเหลือผู้อื่นหรือจิตอาสา และ 4) ความเป็นพี่เป็นน้อง

ประเทศอินโดนีเซียถือเป็นประเทศที่มีศักยภาพมากประเทศหนึ่งในอาเซียนเนื่องด้วยการมีประชากรของประเทศที่มากกว่าประเทศอื่นๆ และมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูง จึงถือเป็นประเทศหนึ่งที่ถูกคาดการณ์ว่าจะเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค (Soesastro & Basri, 2005) ด้วยกับหลากหลายของชาติพันธุ์และประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่มีการต่อสู้มายาวนาน จึงมีปรัชญาและนโยบายของประเทศที่เน้นการสร้างความเป็นเอกภาพของคนในชาติ ประกอบกับเป็นประเทศมุสลิมที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากเป็นอันดับหนึ่งของโลกจึงเน้นไปในทางการสร้างบุคคลให้มีความศรัทธาและความยำเกรงในศาสนา และแม้ประเทศได้ให้ความสำคัญต่อหลักการข้างต้น รัฐบาลก็ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลในศตวรรษที่ 21 โดยการบูรณาการเข้าไปในกรอบการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ เพื่อสร้างความพร้อมให้กับเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

2.5.5 เปรียบเทียบนโยบายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอาเซียน

การศึกษาในครั้งนี้ใช้กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโครงการประเมินและการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of 21st Century Skills) หรือ ATC21S เนื่องจากการศึกษาคำนึงถึงและองค์ประกอบของทักษะที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือจากนักวิชาการหลายประเทศและมีความหลากหลายของภูมิภาค การพัฒนาคำนึงถึงบริบทที่ไม่เฉพาะภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเท่านั้นแต่พยายามคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสร้างกรอบให้มีมาตรฐานสำหรับนำไปใช้ในบริบทของทุกประเทศทั่วโลก (Assessment and Teaching of 21st Century Skills, 2009; Dass, 2014) โดยทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งออกเป็น 10 ด้าน และจัดกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ 1) แนวทางการคิด ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้และการตระหนักรู้ 2) แนวทางการทำงาน ประกอบด้วย การสื่อสารและความร่วมมือ (การทำงานเป็นทีม) 3) การใช้เครื่องมือในการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ด้านสารสนเทศ และความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศและ 4) การใช้ชีวิตในสังคมโลก ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ การรู้รับผิดชอบตนเองและสังคม รวมถึงความตระหนักในด้านวัฒนธรรม จากการศึกษากรอบนโยบายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่าแต่ละประเทศมีจุดเน้นด้านทักษะแตกต่างกันอย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่น่าสนใจหลายประการดังนี้

1. กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโครงการประเมินและการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of 21st Century Skills) หรือ ATC21S ที่ได้นำมาเป็นกรอบในการศึกษานี้ผู้วิจัยนำมาเฉพาะที่เป็นแกนทักษะเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงควรเป็นไปตามองค์ประกอบการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (Sönmez, 2017) ซึ่งจากการพิจารณากรอบและกรอบทักษะของทั้ง 4 ประเทศพบว่าประเทศไทยและประเทศมาเลเซียมีการกำหนดถึงความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หรือการพัฒนาผู้เรียนในส่วนของ 3Rs (Keane, 2012) ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) ซึ่งเป็นกรอบที่สอดคล้องกับพื้นฐานเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21

(Partnership for 21st Century Skills, 2008) ที่ให้ความสำคัญต่อสาระเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนและกำหนดไว้ในกรอบทักษะในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. เมื่อพิจารณาถึงกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของแต่ละประเทศพบว่าประเทศไทยยังไม่ได้ปรับกรอบทักษะให้เป็นรูปแบบของตนเองหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศ โดยประเทศไทยได้นำเอากรอบทักษะของหุ้นส่วนเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2008) มาวางลงในแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งแม้จะมีทักษะที่ครอบคลุมหลายด้านแต่ก็ยังไม่เห็นถึงอัตลักษณ์ของประเทศเท่าที่ควร ซึ่งแตกต่างจากกรอบทักษะของประเทศมาเลเซีย (Education Performance and Delivery Unit (PADU), 2019) อินโดนีเซีย (Ministry of Education and Culture, 2019) และสิงคโปร์ (Ministry of Education Singapore, 2018) ที่มีการกำหนดและพัฒนากรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นของตนเอง ซึ่งทำให้เห็นถึงจุดเน้นและอัตลักษณ์ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศในประเด็นที่เป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากประเทศอื่น

3. การนำกรอบทักษะมาใช้โดยขาดการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยพบว่ากรอบทักษะของประเทศไทยขาดการบูรณาการค่านิยมหรือจุดเน้นที่เป็นอัตลักษณ์ ของประเทศไทย ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่นำเอาค่านิยมหลักของประเทศหลายด้านมาบรรจุในกรอบทักษะเพื่อเป็นนโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน ตัวอย่างประเทศมาเลเซียกับอินโดนีเซียที่นำเอาหลักคุณธรรมและจริยธรรมหรือการยึดมั่นในศาสนามาบรรจุในกรอบทักษะ (Education Performance and Delivery Unit (PADU), 2019; Ministry of Education and Culture, 2019) และประเทศสิงคโปร์ที่นำเสนอกรอบที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างบุคคลให้มีความเป็นผู้นำ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและสังคม (Ministry of Education Singapore, 2018) ในความเป็นจริงประเทศไทยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาและพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งควรนำมาบรรจุในกรอบเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นการบูรณาการและทิศทางที่ไม่แยกส่วนจากกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการทบทวนกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ใหม่และทำการบูรณาการค่านิยมและอัตลักษณ์ของประเทศเข้าไปในกรอบทักษะ ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติเห็นแนวทางและเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ประเทศมาเลเซียกับประเทศอินโดนีเซียได้กำหนดให้ความเป็นชาติหรือความภูมิใจในความเป็นชาติให้เป็นส่วนหนึ่งของกรอบทักษะในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งทำให้เห็นเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนและไม่แยกส่วนของจากนโยบายพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเทศไทยมีค่านิยมในเรื่องชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แต่ยังไม่แยกส่วนออกจากกรอบเป้าหมายในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าควรนำมาพิจารณาให้บรรจุในกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของประเทศหรือไม่ สำหรับประเทศสิงคโปร์ถึงแม้ไม่ได้ระบุถึงความเป็นชาติไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ได้กำหนดถึงค่านิยมด้านความสามัคคีของคนในประเทศ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งข้อสังเกตที่ทางกระทรวงศึกษาธิการหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรนำไปพิจารณาเช่นเดียวกัน

5. กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 หรือนโยบายที่เกี่ยวข้องควรกำหนดให้มีความเป็นองค์รวมและครอบคลุมทุกองค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านสติปัญญา ทักษะ และค่านิยมหรือเจตคติ ซึ่งต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ สถานศึกษา ชุมชน และผู้ประกอบการ รวมถึงภาคเอกชน

ในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนและครอบคลุมมากที่สุด ประเทศไทยไม่ควรนำแนวคิดของตะวันตกมาใช้โดยขาดการวิเคราะห์และปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และต้องก้าวข้ามกับดักของตะวันตก (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) ที่มุ่งเน้นไปที่เฉพาะทักษะเป็นส่วนใหญ่โดยการขาดให้ความสำคัญต่อค่านิยมและหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะหลักการและคุณค่าที่ดีของสังคมไทย จึงเห็นควรมีการทบทวนกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ในแผนการศึกษาชาติใหม่เพื่อความเหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนในบริบทสังคมไทยให้มากที่สุด สำหรับข้อข้อมูลจากการเปรียบเทียบกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของแต่ละประเทศสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอาเซียน

	ลำดับ	ทักษะและค่านิยม	กรอบทักษะประเทศอาเซียน			
			ไทย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
ทักษะในศตวรรษที่ 21	1	ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	/	/	/	/
	2	การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจ	/	/	/	/
	3	การเรียนรู้เพื่อเรียนหรือใฝ่เรียนรู้	/	/	/	/
	4	การสื่อสาร ¹	/	/	/	○
	5	ความร่วมมือหรือการทำงานเป็นทีม	/	/	/	/
	6	ความรู้ด้านสารสนเทศ	/	○	/	○
	7	เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ	/	○	/	○
	8	ความเป็นพลเมืองท้องถิ่นและสังคมโลก	○	/	/	/
	9	ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ²	/	/	/	○
	10	การรู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	○	/	/	/
	11	ความเข้าใจและตระหนักในวัฒนธรรม	/	/	/	/
ค่านิยมหลัก	12	จริยธรรมและจิตวิญญาณ	/	/	/	○
	13	ระเบียบวินัย และซื่อสัตย์ กล่าวทำในสิ่งที่ถูกต้อง	/	/	/	/
	14	ภาวะผู้นำ	/	/	/	/
	15	ความกล้า และความมั่นใจในตนเอง	○	/	/	/
	16	เอาใจใส่สิ่งรอบข้างและสิ่งแวดล้อม	○	/	/	/
	17	ความฉลาดทางอารมณ์และความยืดหยุ่น	○	/	/	○
	18	การเป็นแบบอย่างที่ดี	○	○	○	/
	19	เมตตา กรุณา ความสุภาพอ่อนน้อม	/	/	/	/
	20	รักในความเป็นชาติ	○	/	○	/

¹ ประเทศมาเลเซียระบุเจาะจงถึงการใช้ภาษามาเลเซียในฐานะภาษาประจำชาติ และภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง และภาษาอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน

² ประเทศมาเลเซียระบุเจาะจงถึงคุณลักษณะและทักษะการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship)

ลำดับ	ทักษะและค่านิยม	กรอบทักษะประเทศอาเซียน			
		ไทย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
21	ความสมัคสมานสามัคคี	○	/	/	/

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ ○ หมายถึงประเด็นทักษะไม่ปรากฏเด่นชัดในกรอบทักษะของประเทศแต่ไม่ได้หมายความว่าประเทศนั้น ๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นทักษะดังกล่าว ซึ่งอาจปรากฏอยู่ในส่วนอื่น ๆ ของแผนพัฒนาการศึกษาของชาติหรือแผนพัฒนาผู้เรียนของประเทศ

2.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยและประเทศอาเซียน

2.3.1 ประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากประชากรของประเทศไทยมีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติ ความเชื่อหรือการนับถือศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ในจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ มุสลิมหรือผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามถือเป็นส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ จากรายงานสำมะโนประชากรประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553 พบว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วประเทศมีจำนวนประมาณ ร้อยละ 4.6 หรือประมาณ 3,035,156 คน จากจำนวนประชากรไทยทั้งประเทศ จำนวนประมาณ 65,981,659 คน และในจำนวนดังกล่าวมีมุสลิมอาศัยอยู่ในภาคใต้โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากที่สุดโดยมีจำนวนมากถึงประมาณร้อยละ 80 จากจำนวนประชากรผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553)

ถึงแม้มุสลิมในประเทศไทยอาศัยกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ แต่สำหรับมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบริบททางสังคมหรือสถาบันหลักที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศหลายด้าน ได้แก่ บริบทด้านศาสนา ภาษา และประวัติศาสตร์ (กิตติ รัตนฉายา, 2536; นูรีดา หะยียะโกะ, 2555) หรือสถาบันทางสังคมสำคัญที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมุสลิมคือ สถาบันอิสลาม (หลักธรรมปฏิบัติ - มัสยิด - ปอเนาะหรือโรงเรียนสอนศาสนา) สถาบันผู้ปกครอง และชุมชนชาวมลายู โดยเฉพาะความเป็นชาวมลายู หรือหมายถึงการปฏิบัติตามวัฒนธรรมมลายู การใช้ภาษามลายู (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2551) ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวในภาคใต้ของไทย (เชื้อชาติ - ภาษา - ขนบธรรมเนียม - วัฒนธรรม) มีอยู่ประมาณครึ่งหนึ่งของชาวไทยมุสลิมทั้งประเทศ (จริญ มะลูลีม, กิตติมา อมรทัต, และพรพิมล ตรีโชติ, 2538)

อิสลามให้ความสำคัญต่อการศึกษเป็นอย่างยิ่งเห็นได้จากพระดำรัสแรกของอัลลอฮ์ ที่ทรงประทานแก่ศาสนทูตมุฮัมมัดเพื่อส่งผ่านไปยังมนุษยชาติ คือ “จงอ่านด้วยพระนามของอัลลอฮ์” ซึ่งจากประโยคดังกล่าวเห็นได้ว่าการอ่านนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการเรียนรู้เนื้อหาทางศาสนาเท่านั้น และการศึกษาในอิสลามไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในอิสลามการศึกษามีความหมายที่กว้างและครอบคลุมทุกด้าน ดังนั้นการศึกษาในอิสลามมีเป้าหมายเพื่อการเจริญเติบโตทางบุคลิกภาพของมนุษย์ที่มีความสมดุล โดยการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ สติปัญญา เหตุผล ความรู้สึกละและประสาทสัมผัส ดังนั้นการศึกษาของมุสลิมควรมุ่งเน้นให้มนุษย์เจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา การจินตนาการ สรีระ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ทั้งบุคคลและส่วนรวม พร้อมทั้งโน้มแน่วและซุกงูเข้าสู่พระผู้เป็นเจ้า เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือ การมอบหมายต่ออัลลอฮ์ ทั้งในระดับบุคคล สังคมและมนุษยชาติ และ

จากความหมายดังกล่าว การให้การศึกษาที่แท้จริงจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่สมดุลในทุกด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สังคม จิตใจ วิญญาณ และสติปัญญา (ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ, 2551)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จึงมีอัตลักษณ์และวิถีชีวิตที่แตกต่างจากส่วนอื่นของประเทศ และบุคคลในพื้นที่ก็นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพราะต้องการให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาสามัญและศาสนา (นิเลาะ แวอุเซ็ง ผ่องศรี วาณิชยสุภวงศ์ อิบรอเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต อะห์มัด ยี่สุนทร และมุหามัดรุษานี บากา, 2552) ปัจจุบันประเทศมุสลิมส่วนใหญ่มีระบบการศึกษาอยู่สองระบบที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ทั้งสองระบบวางอยู่บนพื้นฐานปรัชญาที่ต่างกัน เป้าหมายทางการศึกษาจึงแตกต่างกันด้วย ระบบการศึกษาทั้งสองนี้คือระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional System) และระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ (Modern System) ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมหรืออาจเรียกว่า “ระบบการศึกษาศาสนา (Religious System)” การศึกษาในระบบนี้จะเน้นหนักในเรื่องศาสนา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนศรัทธาต่ออัลลอฮ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจและนำศาสนามาเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต และยอมรับว่าอะหฺย (คำวิจารณ์) เป็นแหล่งที่มาของสัจธรรม ในส่วนระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่เป็นระบบการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาตะวันตกและปรัชญาเซคคิวลา (Secular) ที่แยกศาสนาออกจากการเมือง การศึกษาในระบบนี้จะไม่ยอมรับว่าอะหฺย (คำวิจารณ์) คือแหล่งที่มาของความรู้ แต่จะยอมรับความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่มาจากสมมุติฐานต่าง ๆ ที่ได้รับการทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2552) ดังนั้นลักษณะของการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีลักษณะทั้งสองรูปแบบ คือแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ซึ่งมีการบูรณาการระหว่างการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการศึกษาสมัยใหม่เข้าด้วยกัน

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือเดิมเรียก “ปอเนาะ” เป็นสถาบันการศึกษาที่เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นสถาบันที่มีบทบาททั้งทางศาสนาและทางการศึกษา (หะสัน หมดหมาน, 2552) และผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันการศึกษานี้เป็นจำนวนมาก (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2551) การจัดการเรียนการสอนในปอเนาะระยะแรกนั้นได้ดำเนินการอย่างอิสระ ขาดการควบคุมจากรัฐ วัตถุประสงค์สำคัญของการเรียนการสอนเพื่อสืบทอดคำสอนของศาสนาเป็นหลัก อบรมสั่งสอนและขัดเกลาจิตใจ บุตรหลานของมุสลิมให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของปอเนาะที่นำไปสู่การเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน เริ่มในปี พ.ศ. 2504 โดยรัฐบาลให้ปอเนาะจดทะเบียนต่อทางราชการ และช่วงปี พ.ศ. 2508-2511 ถูกแปรสภาพให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามต่อมาในปี พ.ศ. 2526 รัฐบาลเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2526 และออกระเบียบการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาสามัญควบคู่วิชาศาสนาอิสลาม

ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2560) เช่นเดียวกับโรงเรียนรัฐทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วย 1) กลุ่มสาระภาษาไทย 2) กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ 3) กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ 4) กลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม 5) กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา 6) กลุ่มสาระศิลปะ 7) กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี และ 8) กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ โดยกลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และ

ภาษาต่างประเทศ กระทรวงกำหนดให้เรียนจำนวน 3 หน่วยกิตต่อสัปดาห์ (120 ชั่วโมงต่อปี) ในขณะที่กลุ่มสาระอื่น ๆ เรียนจำนวน 2 หน่วยกิตต่อสัปดาห์ (80 ชั่วโมงต่อปี) นอกจากนี้ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกจำนวน 120 ชั่วโมงต่อปี รายวิชาหรือกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามจุดเน้นอีกไม่เกิน 240 ชั่วโมงต่อปี ซึ่งรวมทั้งหมดในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกำหนดให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เกิน 1200 ชั่วโมงต่อปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำหรับการเรียนการสอนวิชาการอิสลาม ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ปัจจุบันหลักสูตรอิสลามศึกษาตามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ได้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 (ฉบับปรับปรุง 2555) โดยแบ่งระดับออกเป็น 3 ช่วงชั้น คือ ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮฺ) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวัชชีเฎาะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาเวียะฮฺ) โดยแบ่งกลุ่มสาระออกเป็น 8 กลุ่มเช่นเดียวกัน ได้แก่ 1) กลุ่มสาระอัลกุรอานและฮาดิษ 2) กลุ่มสาระอัลหะดีษ 3) กลุ่มสาระอัลอะกีดะฮฺ 4) กลุ่มสาระอัลฟิกฮฺ 5) กลุ่มสาระฮัตตารีค 6) กลุ่มสาระอัลอัคลาก 7) กลุ่มสาระภาษาอาหรับ และ 8) กลุ่มสาระภาษามลายู โดยในระดับอิสลามศึกษาตอนต้นกำหนดให้ผู้เรียนเรียนจำนวน 80 ชั่วโมงต่อปีในทุกกลุ่มสาระ ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นกำหนดให้ผู้เรียนเรียนจำนวน 120 ชั่วโมงต่อปี สำหรับกลุ่มสาระอัลกุรอานและฮาดิษ จำนวน 40 ชั่วโมงต่อปีสำหรับสาระอัลหะดีษ อัลอะกีดะฮฺ ฮัตตารีค อัลอัคลาก และจำนวน 80 ชั่วโมงต่อปีสำหรับกลุ่มสาระอัลฟิกฮฺ ภาษาอาหรับและภาษามลายู นอกจากนี้หลักสูตรกำหนดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปีละ 40 ชั่วโมง สำหรับอิสลามศึกษาตอนต้นกับตอนกลาง และปีละ 120 ชั่วโมงสำหรับอิสลามศึกษาตอนปลาย รวมถึงสาระเรียนรู้เพิ่มเติมปีละ 40 ชั่วโมง สำหรับอิสลามศึกษาตอนต้นกับตอนกลาง และปีละ 120 ชั่วโมงสำหรับอิสลามศึกษาตอนปลาย โดยรวมโครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาผู้เรียนจะเรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 440 ชั่วโมงต่อปีสำหรับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีละไม่น้อยกว่า 600 ชั่วโมงต่อปีสำหรับอิสลามศึกษาตอนกลาง และปีละไม่น้อยกว่า 1920 ชั่วโมง (รวม 3 ปี) สำหรับอิสลามศึกษาตอนปลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ซึ่งหลักสูตรอิสลามศึกษาได้พัฒนาให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานของชาติ และปรับให้เหมาะสมและชัดเจนมากขึ้นทั้งวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และสมรรถนะในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาการใช้หลักสูตรของโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาตัวเองของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยรัฐจะเป็นฝ่ายสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนนี้ (ชิดดิค อาลี, 2554)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลายประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะของการจดทะเบียน โดยแบ่งเป็น 1) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทที่สอนวิชาศาสนาอย่างเดียว หรือสถาบันปอเนาะ 2) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญ หรือวิชาชีพ ในระบบโรงเรียนและได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (1) 3) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (2) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษา หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญหรือวิชาชีพ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียน

เอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จดทะเบียนเป็นโรงเรียนเปิดสอนสามัญศึกษา โดยจัดการการเรียนการสอนแบบ บูรณาการอิสลาม จากฐานข้อมูลสถานศึกษาของสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ในปี 2559 มีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่า 160 โรงเรียน โดยมีนักเรียนจำนวนประมาณ 140,944 คน และครูผู้สอนประมาณ 11,610 คน ในจำนวนดังกล่าวเป็นครูอิสลามศึกษาอีกมากกว่า 3,000 คน สำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนใหญ่ยังคงใช้ระบบการจัดการศึกษาแบบทวิระบบ คือจัดแบ่งการศึกษาออกเป็นสอง ภาคที่แยกจากกัน คือภาควิทยาศาสตร์และวิชาสามัญ โดยบางโรงเรียนอาจจัดให้เรียนวิทยาศาสตร์ในภาคเช้าและเรียนวิชาสามัญในภาคบ่าย หรือสลับวิทยาศาสตร์และสามัญตามความเหมาะสม โดยความเป็นจริง ระบบการศึกษาในอิสลามไม่มีการแยกจากกัน อิสลามถือว่าความรู้ทุกอย่างที่มีอยู่มาจากพระเจ้า ดังนั้นไม่ว่าจะศึกษาความรู้แขนงใดก็แล้วแต่ หากไม่นำพาไปสู่การขัดแย้งกับหลักการและบทบัญญัติของอิสลามแล้ว ก็ให้ถือว่าความรู้เหล่านั้นเป็นความรู้ที่มีที่มาจากแหล่งเดียวกัน ดังนั้นความพยายามที่จะนำเอาวิธีการที่เรียกว่า บูรณาการ การศึกษามาใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงเป็นความพยายามที่จะนำระบบการศึกษาที่เป็นอยู่สู่ ความเป็นระบบการจัดการศึกษาอิสลามอย่างแท้จริง (นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ, 2550)

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันถือว่า ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เนื่องจากผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมต่ำกว่านักเรียนในภาคอื่น ๆ เกือบทุกรายวิชาเห็นได้จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) (สถาบันทดสอบทาง การศึกษาแห่งชาติ, 2560) ซึ่งเกิดจากสาเหตุและปัจจัยหลายด้าน เช่น การมีวิชาเรียนมากเกินไปเพราะต้อง เรียนหลายวิชาทั้งวิทยาศาสตร์และวิชาสามัญ ซึ่งนอกจากรายวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลางชั้น พื้นฐานแล้ว นักเรียนยังต้องเรียนรายวิชาอิสลามศึกษาตามหลักสูตรอิสลามอีกจำนวนหลายวิชาด้วย สอดคล้อง กับการศึกษาของ มูฮัมหมัดรยูยานี บากา และอิบราฮีม ณรงศรีรักษาเขต (2552) ที่ได้ศึกษาพบว่านักเรียนโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามมีวิชาเรียนมากเกินไป ซึ่งส่งผลให้ต้องลดจำนวนชั่วโมงเรียนที่น้อยกว่านักเรียน โรงเรียนสามัญ ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยเช่นกัน (สุวิมล เขียวแก้ว สุเทพ สันติวรานนท์ และ อุสมาน สารี, 2542) นอกจากนี้ปัจจัยด้านการสอนของครูผู้สอนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เกษตรชัย และหิมี (2550) ได้ศึกษาเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยพบว่านอกจากปัจจัยด้านนักเรียนแล้ว คุณภาพการสอนของครู บรรยายภาคในชั้นเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นอีกองค์ประกอบที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกับ การศึกษาของ นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ (2552) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางด้านเทคโนโลยีและ สื่อการเรียนการสอน หรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ จะสร้างคุณภาพให้กับการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องปัญหาการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน ปัญหาการสนับสนุนให้ ครูทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการสอน และปัญหาการส่งเสริมและ สนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยี และปัญหาสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ในการ พัฒนาการสอน โรงเรียนควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของ หลักสูตร และสามารถนำผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่ตั้งไว้ ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการจัดการ

เรียนการสอนเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยยึดความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเป็นหลัก

จากสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าการสอนของ ครูผู้สอนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และยังคง เป็นปัญหาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากโรงเรียนยังคงใช้หลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม นอกจากนี้ ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมากไปสู่การจัดการเรียนที่เน้นทักษะมากกว่า ความรู้หรือการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยิ่งทำให้ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการในการจัดการ เรียนรู้ในห้องเรียน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจและศึกษารูปแบบ วิธีการ และกลยุทธ์การ สอนที่สอดคล้องกับสภาพและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ใช้ หลักสูตรบูรณาการซึ่งเป็นประเด็นหลักของการศึกษาในครั้งนี้

2.3.2 ประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียเป็นประเทศที่มีประชากรประมาณ 32 ล้านคน และเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดี โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูงกว่าหลายประเทศในภูมิภาค สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาในปัจจุบัน มีทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งโรงเรียนสอนศาสนามีประวัติยาวนานตั้งแต่ก่อนการเข้ามาของประเทศ อังกฤษในศตวรรษที่ 18 โดยมีโรงเรียนสอนศาสนานอกระบบที่ไม่ได้มีหลักสูตรหรือเวลาการเรียนการสอนที่แน่นอน โดยเน้นการสอนคัมภีร์อัลกุรอานเป็นหลักที่บ้านของครูผู้สอนหรือที่เรียกว่า “ปอเนาะ (Pondok)” (Ishak Abdullah, 1995) หลักจากที่ได้รับอิสรภาพจากประเทศอังกฤษ ในปี 1957 ลักษณะของโรงเรียนใน ประเทศมาเลเซียสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ 1) โรงเรียนปอเนาะหรือ มัดราซะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอน ศาสนา 2) โรงเรียนที่ใช้ภาษาเฉพาะ (Vernacular School) คือโรงเรียนที่ใช้ภาษามาเลหรือบาฮาซาเป็นหลัก 3) โรงเรียนอังกฤษ (English School) คือโรงเรียนสามัญทั่วไปที่ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน ซึ่งหลังจาก ได้รับอิสรภาพโรงเรียนสองประเภทหลังได้กลายมาเป็นโรงเรียนของรัฐ ส่วนโรงเรียนสอนศาสนาถูกปล่อยไว้ให้ บริหารจัดการโดยเอกชนซึ่งส่วนใหญ่เน้นการสอนด้านศาสนาเพื่อเตรียมผู้เรียนได้เรียนต่อในประเทศอาหรับ ในขณะที่โรงเรียนอังกฤษของรัฐได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพที่ดี และสามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนได้ดีกว่าโรงเรียนสอนศาสนาและโรงเรียนที่ใช้ภาษา (Hashim, 2011)

พัฒนาการของโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซียมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ก่อปรกับความ พยายามที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสอนศาสนาที่บริหารจัดการโดยภาคเอกชนส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของหลักสูตรโรงเรียน โดยเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1987 ปรชาญาการศึกษาของชาติเริ่มเข้าสู่โรงเรียนสอน ศาสนา และได้ทำให้เกิดโรงเรียนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Secondary Curriculum หรือ Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah: KBSM) ขึ้นในปี ค.ศ. 1989 KBSM คือการนำปรัชญาการศึกษา ของชาติมาใช้ในหลักสูตร โดยเป็นการจัดการศึกษาที่มีความเป็นองค์รวมและสมดุล ที่สามารถพัฒนาผู้เรียน ทางด้านปัญญา ร่างกาย อารมณ์และจิตวิญญาณ และเน้นการพัฒนาความเป็นเลิศด้านความรู้ ทักษะและค่านิยม บนพื้นฐานของการศรัทธาต่อพระเจ้า การเปลี่ยนแปลงข้างต้นถือเป็นการปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศ มาเลเซีย โดยเริ่มในศตวรรษที่ 20 โรงเรียนสอนศาสนาเริ่มใช้หลักสูตรสามัญ มีการสร้างอาคารเรียนและการ บริหารจัดการที่เป็นระบบ รวมถึงการมีทรัพยากรการเรียนรู้อันสามารถสนับสนุนผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น

(Karimizadeh & Abolghasemib, 2016) และในปัจจุบัน KBSM ได้ขยายเข้าสู่โรงเรียนของรัฐจากโรงเรียนที่เน้นทางโลกสู่โรงเรียนที่บูรณาการค่านิยมและหลักการศาสนามากขึ้น ในปัจจุบันจึงมีนักเรียนที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีฟต่าง ๆ จากโรงเรียนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ โดยเฉพาะโรงเรียนที่บริหารจัดการโดยเอกชนซึ่งได้พัฒนาคุณภาพได้เทียบเท่ากับโรงเรียนของรัฐมากขึ้น (Rosnani Hashim, 2014) สำหรับข้อมูลสถิติโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ในมาเลเซียปัจจุบันมีจำนวน 158 โรงเรียน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา (People Religious Primary School: SRAR) จำนวน 58 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา (People Religious Secondary School: SMAR) จำนวน 100 โรงเรียน (Educational Planning and Research Division, 2017)

2.3.3 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศขนาดเล็กที่มีประชากรประมาณ 5.6 ล้านคน แต่มีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพสูง และมีคุณภาพการศึกษาในทุกระดับอยู่ในอันดับต้นของโลก โรงเรียนสอนศาสนาจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาโดยเฉพาะประเด็นการปรับตัวหรือการปฏิรูปห้องเรียนให้มีความเหมาะสมตามมาตรฐานของประเทศ และสังคมที่เปลี่ยนแปลง สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาในสิงคโปร์มีประวัติความเป็นมายาวนานเช่นเดียวกับหลายประเทศในอาเซียน โดยเริ่มจากการศึกษานอกระบบ ได้แก่ โรงเรียน “สอนคัมภีร์อัลกุรอาน” โรงเรียนสอนศาสนาที่เรียกว่า “ปอเนาะ (Pondok)” และโรงเรียนสอนศาสนาทั่วไป หรือ “มดราซะ (Madrasah)” โดยมีพัฒนาการผ่านยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นยุคก่อนสมัยล่าอาณานิคม ยุคล่าอาณานิคม ยุคหลังอาณานิคม และยุคสมัยใหม่ในปัจจุบัน (Syed Muhd Khairudin Aljunied and Dayang Istiaisyah Hussin, 2005)

โดยทั่วไปการจัดการศึกษาในประเทศสิงคโปร์ให้อิสระต่อภาคเอกชนในการจัดการศึกษาแต่ต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนด ถ้าไม่แล้วจะไม่ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาล ซึ่งที่ผ่านมามีโรงเรียนสองประเภทที่จัดการศึกษาโดยต้องการความอิสระในการจัดทำหลักสูตรและการบริหารจัดการโรงเรียนจีนและมดราซะ ซึ่งภายหลังโรงเรียนจีนได้เปลี่ยนไปอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการในปี ค.ศ. 1980 ในขณะที่โรงเรียนมดราซะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนายังคงต้องการความเป็นอิสระในการจัดทำหลักสูตรของตนเอง จึงเป็นโรงเรียนนอกระบบปรกติของรัฐ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 6 โรงเรียน โดยจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและก่อนอุดมศึกษา (Pre-University) และเป็นโรงเรียนที่ไม่ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาล แต่ใช้งบประมาณจากค่าเล่าเรียน ค่าลงทะเบียน และการบริจาคของชุมชนมุสลิมในประเทศสิงคโปร์ การปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรโรงเรียนสอนศาสนาสู่หลักสูตรบูรณาการในประเทศสิงคโปร์เริ่มต้นในปี 1960 โดยนักการเมืองเชื้อสายมาเล ที่ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการเพิ่มความน่าสนใจแก่โรงเรียนสอนศาสนาให้เพิ่มขึ้น รวมถึงเพื่อแก้ปัญหาการมีงานทำของนักเรียนที่จบจากโรงเรียนสอนศาสนา ด้วยเหตุนี้โรงเรียนสอนศาสนาจึงขยายหลักสูตรของโรงเรียนโดยเพิ่มเนื้อหาวิชาทางโลก (Secular) เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นต้น โดยก่อนหน้านี้สอนเฉพาะวิชาศาสนาและภาษาอาหรับเท่านั้น และแนวคิดดังกล่าวได้รับความเห็นชอบ และการสนับสนุนจากคณะกรรมการอิสลามของประเทศสิงคโปร์ (MUIS) ซึ่งเป็นผู้ดูแลโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศ ที่ต้องการยกระดับมาตรฐานของโรงเรียนสอนศาสนา และให้ความรู้ที่สัมพันธ์กับภาคธุรกิจแก่ผู้เรียน ซึ่งไม่ใช่แค่การผลิตผู้รู้ทางศาสนา แต่ต้องสร้างมุสลิมที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพต่าง ๆ ที่

สังคมต้องการด้วย และจะทำให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และดึงดูดความสนใจของผู้ปกครอง
สู่โรงเรียน (Mukhlis Abu Bakar, 2009; Nor, Senin, Hambali, & Halim, 2017)

หลักสูตรของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศสิงคโปร์เป็นหลักสูตรบูรณาการระหว่าง
วิชาสามัญและวิชาศาสนา โดยหลักสูตรวิชาสามัญมีโครงสร้างและเนื้อหาเดียวกันกับหลักสูตรการศึกษาของชาติ
หรือใช้หลักสูตรเดียวกันกับโรงเรียนของรัฐทั่วไปในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งใช้หนังสือหรือแบบเรียนแบบเดียวกัน
ทำการสอบวัดระดับชาติที่เป็นของกลางของประเทศ และใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน โดยแผนการเรียน
ปกติ (Normal Academic Course) ใช้หลักสูตร Cambridge International General Certificate of
Education เวลาเรียน 4-5 ปี โดยผู้เรียนทั่วไปจะสามารถเลือกเรียนรายวิชาจำนวน 4-7 วิชา ได้แก่
ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาแม่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ (ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมภาษาอังกฤษ
ภาษาจีน มาเล หรืออาราบิก) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ (ชีววิทยา เคมี และฟิสิกส์) และวิชาเลือกเสรีอื่น ๆ เพิ่มเติม
โดยแต่ละวิชาใช้เวลาประมาณ 50 นาที ต่อคาบ ซึ่งระยะเวลาเรียนรายวิชาสามัญของโรงเรียนทั่วไปเริ่มเวลา
08.00 น. ถึงเวลาประมาณ 14.00 น. สำหรับการสอบวัดความรู้ต้องสอบ Singapore-Cambridge General
Certificate of Education 'Normal' (GCE 'N' Level) เมื่อถึงปีที่ 4 ก่อน แล้วจึงจะสามารถสอบ GCE 'O'
Level เมื่อเรียนจบปีที่ 5

โดยทั่วไปโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจะมีชั่วโมงเรียนมากกว่าโรงเรียนทั่วไปประมาณ 2 ชั่วโมง เพราะ
ต้องเรียนหลักสูตรวิชาศาสนาเพิ่มเติม ซึ่งในส่วนหลักสูตรวิชาศาสนาเป็นหลักสูตรที่พัฒนาโดยสำนักงาน
คณะกรรมการอิสลามประเทศสิงคโปร์ (MUIS) โดยใช้ภาษาอังกฤษเช่นเดียวกัน หลักสูตรมุ่งเน้นการพัฒนา
บุคลิกภาพหรือคุณลักษณะการเป็นมุสลิมที่ดีของผู้เรียนมากกว่าการเน้นเนื้อหาเพื่อการสอบ อย่างไรก็ตาม
โรงเรียนเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะด้านภาษาอาหรับที่ถือว่ามีการพัฒนาให้ผู้เรียนอย่างเข้มข้นและมีทักษะภาษา
อาหรับที่ดีในอนาคต โครงสร้างหลักสูตรของมัสยิดอะฮ์ลุลฮัจญ์ ได้นำหลักสูตรของมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร
ประเทศอียิปต์มาปรับใช้ในโรงเรียน โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานและกรอบการศึกษาของประเทศ
โดยใช้ชื่อว่า Azhar 2.0 - National Curriculum Subject (O-Level) ซึ่งนอกจากรายวิชาสามัญที่กล่าวมา
ข้างต้นตามหลักสูตรการศึกษาของชาติ โรงเรียนได้เพิ่มวิชาศาสนา (Islamic Religious Knowledge) ซึ่งจัดกลุ่ม
จากรายวิชาของมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรจากจำนวน 18 รายวิชา เป็น 6 รายวิชาหลัก ได้แก่ วิชาศาสนบัญญัติ
(ฟิกฮ์) หลักศรัทธา (อะกีดะฮ์) วจนาศาสดา (ฮาดีษ) อัลกุรอาน และภาษาอาหรับ โดยรวมนักเรียนโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาจะเรียนวิชาศาสนาประมาณวันละ 2 ชั่วโมง หรือ 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

แนวทางการบูรณาการอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศสิงคโปร์สามารถแบ่ง
ออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) การบูรณาการรายวิชาในหลักสูตร คือ การบูรณาการระหว่างหลักสูตรการศึกษาของ
ชาติกับหลักสูตรอิสลามศึกษาซึ่งพัฒนาโดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประเทศสิงคโปร์ 2) การบูรณาการ
อิสลามในเนื้อหาวิชา คือ การสอดแทรกหลักการอิสลามลงในเนื้อหาวิชาสามัญทั่วไป เช่น รายวิชา
ภาษาอังกฤษที่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและภาพประกอบจากวัฒนธรรมตะวันตกให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม
อิสลาม เป็นต้น โดยโรงเรียนได้พัฒนาแบบเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเฉพาะตามบริบทของโรงเรียน
อย่างไรก็ตามยังคงสาระเนื้อหาที่ให้นักเรียนสามารถสอบวัดความรู้ระดับชาติได้ตามปกติ โดยสามารถสอบแข่ง
ขันได้เท่าเทียมกับโรงเรียนสามัญทั่วไป

2.3.4 ประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศใหญ่ที่มีประชากรประมาณ 260 ล้านคน และมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดในโลก โรงเรียนสอนศาสนาในประเทศอินโดนีเซียจึงมีบริบทที่แตกต่างทั้งในด้านประชากร ภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะความหลากหลายของวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนสอนศาสนาในอินโดนีเซียมีประวัติความเป็นมาพร้อมกับการเข้ามาของศาสนาอิสลามในภูมิภาคนี้ ซึ่งช่วงแรกการเผยแพร่ศาสนามีรูปแบบที่ไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่แน่นอนและเริ่มมีการจัดการเรียนการสอนในสถานที่ที่เป็นหลักแหล่ง เช่น บ้านครูผู้สอนสุเหร่า เป็นต้น จนประมาณศตวรรษที่ 8 เริ่มมีการก่อตั้งอาณาจักรอิสลามบนเกาะสุมาตรา เมืองปาไรไซ จังหวัดอาเจะ ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นของโรงเรียนสอนศาสนาที่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น (Rafi, 2016; Zuhairini, 1992) สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาที่มีลักษณะคล้ายกับโรงเรียนปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศอินโดนีเซียเรียกว่า “ปาซานเตรน (Pasantren)” และ “มัตราซะฮ์ (Madrasah)” โดยปาซานเตรนมีลักษณะเป็นโรงเรียนที่ผู้เรียนต้องพักอยู่ที่โรงเรียนประจำ ในขณะที่มัตราซะฮ์เป็นโรงเรียนแบบไปเช้ากลับเย็น และแม้ไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนว่าแห่งแรกเกิดขึ้นที่ใด แต่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชัดคือประมาณในศตวรรษที่ 15 ที่ได้มีการก่อตั้งปาซานเตรน โดย ราเดน ฟาตะฮ์ (Raden Fatah) ในเขตเมืองชาวตะวันออก และการก่อตั้งและเปิดสอนโดย รังกัง (Rangkang) ในเมืองอาเจะ ในสมัยการปกครองของสุลต่านอิสกันดาร์มุดา (Sultan Iskandar Muda, 1607-1636) (Margono, 2012)

การเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในประเทศอินโดนีเซียผ่านช่วงเวลาที่ยาวนานและมีปัจจัยทางการเมืองและสังคมมาเกี่ยวข้อง เช่น สมัยที่ปกครองโดยฮอลันดา จักรวรรดิญี่ปุ่น เป็นต้น ที่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในแต่ละช่วงของการปกครอง (S. A. Lubis, 2013) ในสมัยการปกครองของฮอลันดาที่มีการควบคุมโรงเรียนสอนศาสนาแบบดั้งเดิมอย่างปาซานเตรน จึงทำให้หลายโรงเรียนแปรสภาพเป็นมัตราซะฮ์ที่จัดการเรียนการสอนเฉพาะกลางวันเท่านั้นและมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น ในสมัยการปกครองโดยญี่ปุ่น ทางรัฐบาลได้อิทธิพลภาพในการจัดการศึกษามากขึ้นแต่สำหรับครูโรงเรียนสอนศาสนาก็ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งกระทรวงศาสนา ประมาณปี 1946 การบริหารจัดการโรงเรียนสอนศาสนาทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้มาอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศาสนา โดยมีการดูแลและบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น รวมถึงการก่อตั้งสถาบันการศึกษาศาสนา ระดับสูงประจำรัฐอย่าง IAIN (Institut Agama Islam Negeri) และตามด้วย STAIN (Sekolah Tinggi Agama Islam Negeri) ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยประจำรัฐและมีชื่อเสียงหลายแห่งในประเทศอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามก็ยังมีสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนสอนศาสนาอีกหลายแห่งที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศาสนา แต่บริหารจัดการโดยหน่วยงานอื่นๆ เช่น หน่วยงานย่อยของรัฐ บุคคล ชุมชน สมาคม องค์กรศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น และประมาณ ปี 1967 รัฐได้เปลี่ยนโรงเรียนเอกชน จำนวน 347 แห่ง ให้เป็นโรงเรียนศาสนาภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ (Margono, 2012)

ในปี 1975 รัฐบาลได้ออกระเบียบการศึกษา (Surat Perintah Sebelas Maret (SKB 3 Menteri)) ที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทรวงการศาสนา กระทรวงศึกษาและวัฒนธรรม และกระทรวงมหาดไทย โดยมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสอนศาสนา โดยได้กำหนดให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนสาระวิชาศาสนา ร้อยละ 30 และสาระวิชาสามัญทั่วไป ร้อยละ 70 และเทียบระดับการศึกษาระหว่าง

ระบบการศึกษาของโรงเรียนสอนศาสนาให้สอดคล้องกับระบบสามัญทั่วไป คือ ระดับพื้นฐาน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนสอนศาสนาที่จัดการเรียนการสอนตามนโยบายของรัฐ สามารถเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนทั่วไปของรัฐได้ ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาจนเกิดการพัฒนาศูนย์โรงเรียนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการในปัจจุบัน (Margono, 2012) ปัจจุบันประมาณการทั่วประเทศมีจำนวนโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ประมาณ 50,000 โรงเรียน และมีรูปแบบและการเรียนชื่อแตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่ เช่น ในเขตชวาและกาลิมันตัน เรียกชื่อ ปาซานเตรน (Pasantren) และปาเนาะ (Pondok) ในเขตสุมาตราตะวันตกเรียกชื่อ สุรา (Surau) ในเขตอาเจะห์ เรียกชื่อ ดายะฮ์ (Dayah) เป็นต้น (Charlene Tan, 2014)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศอินโดนีเซียใช้หลักสูตรบูรณาการใกล้เคียงกับรูปแบบการบูรณาการในมาเลเซีย โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาโรงเรียน Ummul Qura (UQ) เมือง Bogor ซึ่งโรงเรียนใช้หลักสูตรบูรณาการระหว่างหลักสูตรสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงกำหนดไว้จำนวน 33 คาบต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มหลักสูตรแกนกลาง ประกอบด้วย 1) อิสลามศึกษา 2) วิชาพลเมือง 3) ภาษาอินโดนีเซีย 4) ภาษาอังกฤษ 5) คณิตศาสตร์ 6) วิทยาศาสตร์ และ 7) สังคมศาสตร์ กลุ่มหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้เชิงรุก (PBL) (บูรณาการรายวิชา) กับ 2) พลศึกษาและสุขศึกษา เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ดังนั้นวิชาอิสลามศึกษาจึงเป็นวิชาที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นรายวิชาบังคับ ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่จัดอยู่ในหมวดสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามโรงเรียนได้เพิ่มเติมหลักสูตรเสริมอิสลามศึกษาในรายวิชาการเรียนรู้อิสลามเชิงลึก ท่องจำอัลกุรอาน การแปลอัลกุรอาน และภาษาอาหรับ

สำหรับการทดสอบวัดความรู้นักเรียนทุกคนใช้ระบบการทดสอบเดียวกันกับนักศึกษาทั่วไปของประเทศ เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยและเลือกสายในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนบูรณาการเมื่อรวมหน่วยกิตวิชาอิสลามศึกษา (Islamic Education) ภาคบังคับ กับวิชาเสริม คือ การเรียนรู้อิสลามเชิงลึก ท่องจำอัลกุรอาน การแปลอัลกุรอาน และภาษาอาหรับ พบว่ามีหน่วยกิตรวมกันทั้งหมด 12 คาบต่อสัปดาห์ ประเทศอินโดนีเซียนักเรียนจะเรียนวันละ 5 วิชาเท่านั้น นอกจากนั้นจะเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยแต่ละสัปดาห์นักเรียนจะเรียนทั้งสิ้น 51 คาบ และเวลาเรียนเริ่มระหว่างเวลา 07.00 น. – 16.00 น.

โดยสรุปโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซียมีต้นกำเนิดของโรงเรียนที่มีลักษณะเดียวกันคือเริ่มจากการสอนคัมภีร์อัลกุรอาน และเปลี่ยนแปลงไปสู่การสอนที่บ้านของครูผู้สอน และปรับเปลี่ยนสู่การเป็นปอเนาะ และมัดราซะฮ์ตามลำดับ หรืออาจเกิดจากการก่อตั้งให้เป็นมัดราซะตั้งแต่ต้น และแต่ละประเทศก็ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยมีปัจจัยทางการเมืองและการปกครองเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนสอนศาสนา ความท้าทายของการปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาไปสู่การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาและค้นหาแนวทางการปฏิรูปชั้นเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศไทยต่อไป

2.4 แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การสอน

กลยุทธ์การสอน หมายถึง โครงสร้าง รูปแบบ เทคนิค วิธีการ หรือกระบวนการที่ครูผู้สอนใช้เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย โดยกระตุ้นและช่วยให้ผู้เรียนสามารถสนใจและมีสมาธิในการเรียนรู้ การจัดการข้อมูลเพื่อความเข้าใจและการจดจำ รวมถึงการเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Alberta Learning, 2002) โดยกลยุทธ์การสอนที่ดีจะต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้สืบค้นความรู้ การมีทัศนคติและคุณค่าด้วยตนเอง การช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถจำแนกและเข้าใจองค์ความรู้ของตนเองที่มีอยู่ในปัจจุบัน และผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ จัดการ สืบค้น เปรียบเทียบ องค์ความรู้ต่าง ๆ และสามารถให้ผลสะท้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ (School Drug Education and Road Aware, 2013) กรีนเบิร์ก และดาวิลลา (Greenberg & Davila, 2002) จาก Harvard-MIT Division of Health Sciences and Technology ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบกลยุทธ์การสอนที่ต้องให้ความสำคัญ 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ตัวแปร (Variables) คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของรายวิชา ประกอบด้วย 1.1) การวิเคราะห์ผู้เรียน เช่น พื้นหลัง ความสามารถ และความรู้เดิมของผู้เรียน 1.2) การวิเคราะห์เป้าหมายของการเรียนรู้ 1.3) การวิเคราะห์และจำแนกจุดแข็งของวิทยาการสอน และคุณลักษณะการสอนของผู้สอน 2) อุปสรรค (Constraints) คือ การวิเคราะห์จำแนกข้อจำกัดในด้านทรัพยากรที่อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการสอน หรือการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เช่น เวลา สถานที่ บุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นต้น 3) การตัดสินใจ (Decisions) คือ การตัดสินใจถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ว่าจะดำเนินการอย่างไร 4) การวัดผล (Assessment) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลผลสะท้อนกลับจากผู้เรียน รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของรายวิชาและการเรียนการสอน และ 5) การปรับปรุง (Refinements) คือ การนำผลสะท้อนทั้งหมดไปปรับปรุงการเรียนการสอน

2.5 แนวคิดเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้

แนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecology System) ได้รับความสนใจจากนักศึกษามากขึ้นในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากการมองระบบการเรียนรู้ที่ไม่ได้แยกส่วนจากองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่การเรียนรู้ในยุคใหม่ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทอย่างมากในระบบการศึกษาทำให้ระบบการเรียนรู้มีความเป็นพลวัตและมีความสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ มากขึ้นเสมือนระบบนิเวศของธรรมชาติที่แต่ละหน่วยต่างเกื้อหนุนส่งเสริมระหว่างกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการนำแนวคิดระบบนิเวศมาพิจารณากระบวนการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาสมัยใหม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างเป็นทางการกับไม่เป็นทางการหรือในระบบกับนอกระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน หน่วยสนับสนุนและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Hannon et al., 2011)

สำหรับองค์ประกอบเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้ นั้น นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทและรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ศาสตราจารย์เปกกา เนทานมักกี นักวิชาการจากประเทศฟินแลนด์และคณะ (Neittaanmäki, Galeieva, & Ogbechie, 2016) ได้นำเสนอประเด็นที่ต้องพิจารณาสำหรับระบบนิเวศการเรียนรู้ คือ 1) การสร้างความรู้สึกระหว่างการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยที่ครูไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาที่จะคอยชี้แนะผู้เรียนอีกต่อไป แต่เป็นผู้สร้างให้ผู้เรียนเป็นนักค้นคว้าและ

สืบค้นความรู้ในระบบสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) การตั้งคำถามที่มีคุณค่า หรือการตั้งคำถามแบบปลายเปิดที่สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักค้นคว้าและสืบค้นคำตอบเพื่อแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง 3) สารการเรียนรู้แบบดิจิทัลที่มีความน่าสนใจ โดยการพัฒนาเนื้อหาหรือเตรียมการให้เพียงพอสำหรับการค้นคว้าและเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพื่อเกรดหรือการแข่งขัน การประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือการประเมินที่หลากหลายเพื่อให้สามารถเข้าใจผู้เรียน 5) เครื่องมือเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ที่หลากหลาย 6) การออกแบบการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนแต่ละบุคคล และทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน 7) การสนับสนุนบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนที่เหมาะสมกับยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) การใช้กลยุทธ์การสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

แคทเทอรีน พรินส์ (2014) ได้เสนอรูปแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ 1) การปฏิรูปแกนการเรียนรู้ (Transform the Core of Learning) ประกอบด้วย 1.1) วัฒนธรรมของการเรียนรู้ 1.2) โครงสร้างการเรียนรู้ 1.3) การพัฒนาทุนมนุษย์ 1.4) โครงสร้างพื้นฐานของสารสนเทศ 1.5) การประเมินผลและพิจารณาถึงความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย 2) การปฏิรูปโครงสร้างระบบสนับสนุน (Transform Supporting Systemic Structure) ประกอบด้วย 2.1) งบประมาณ 2.2) การประกันคุณภาพแนวใหม่ 2.3) ความเป็นเจ้าของของชุมชนต่อโรงเรียน 2.4) ภาวะผู้นำและนโยบาย 2.5) ความเป็นสาธารณะและความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามสำหรับบริบทโรงเรียนสอนศาสนาหรือสังคมมุสลิมประเด็นหลักการและคำสอนทางศาสนาถือว่าเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาของมุสลิม ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่านอกจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว การพิจารณาถึงค่านิยมและหลักการศาสนาเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในระบบนิเวศการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

จากการศึกษาแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้พบว่า การนำเสนอรูปแบบของ แคทเทอรีน พรินส์ (2014) มีความครอบคลุมประเด็นการจัดการเรียนรู้หลายด้าน ซึ่งแตกต่างจากการนำเสนอของ ศาสตราจารย์เปกกา เนทานมกกี และคณะที่ให้น้ำหนักไปทางกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตามกรอบของพรินส์ถือว่าอยู่ในส่วนของวัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการศึกษารั้วนี้จึงเห็นว่าการนำกรอบแนวคิดของพรินส์มาใช้มีความเหมาะสม โดยบูรณาการอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีผลต่อนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามนั่นคือ หลักการด้านศาสนาซึ่งจะได้นำเสนอเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยต่อไป

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาที่ผ่านเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาจำนวนมาก ตัวอย่างการศึกษาของ พิชญา ตีมี และเอี่ยมพร หลินเจริญ (2560) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาแนวทางการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียน ตามแนวคิดการประเมินผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และทดลองใช้แนวทางการประเมินที่พัฒนาขึ้นด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และประเมินคุณภาพแนวทางการประเมินของผู้เรียน การศึกษาของธัญธรณ์ อมรภิทธิโย และณมน จีรังสุวรรณ (2558) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านกูเกิ้ลคลาวด์คอมพิวติ้ง เพื่อส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเพื่อ

ประเมินรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนา การศึกษาของ ฌดา คำถา (2559) ที่ได้ศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2558 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียน การศึกษาของน้ำทิพย์ งามอจาวาณิชย์ ศิริชัย กาญจนวาลี และชนาธิป พุ้ยแป (2015) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบของทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของผู้เรียน โดยใช้กรอบทักษะจากหุ้นส่วนเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ความรู้สารสนเทศและทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ และตัวอย่างการศึกษาของ แชนนา จาร์เวลา (2008) ที่ได้ได้สรุปการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะและเป้าหมายของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีลักษณะดังนี้ 1) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและรูปแบบเครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญนั้นมีความต้องการเพิ่มขึ้นสำหรับอนาคต 2) ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่สนใจ ทั้งในสิ่งที่เขายังขาดความสามารถหรือการเพิ่มศักยภาพหรือความสามารถของตนเอง 3) การเรียนรู้พัฒนาจากกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ทักษะการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ ศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่วนตัวและกิจกรรมทางสังคม และผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน 4) การเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไข บริบท ค่านิยมที่แตกต่างและคุณลักษณะทางวัฒนธรรม 5) เนื่องด้วยเทคโนโลยีเป็นเสมือนเครื่องมือที่ชาญฉลาดสำหรับสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคคล รวมถึงความร่วมมือในการเรียนรู้ระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่าง จึงทำให้มีหลายวิธีที่สามารถเพิ่มศักยภาพให้แก่แก่นักเรียนแต่ละบุคคลได้

แม้ที่ผ่านมาจะมีผู้ทำการศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แต่การศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดจุดเน้นประเด็นการเรียนการสอนที่วิเคราะห์อย่างเป็นองค์รวมและครอบคลุม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ยังคงมีผู้ศึกษาในปริมาณที่จำกัด นอกจากนี้งานวิจัยของ มุนีราห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบของการบูรณาการในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ประสบการณ์จากประเทศ MIB (Malaysia, Indonesia, Brunei)” ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม และมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บางส่วน รวมถึงข้อค้นพบอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นทั้งนโยบาย บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยจากการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอองค์ประกอบต่างๆ ที่จำเป็นต้องขับเคลื่อนการศึกษาชื่อว่า “PoCTeL – SE” ประกอบด้วย นโยบาย หลักสูตร การเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษา และระบบนิเวศการศึกษา และการศึกษาของ ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ มุฮัมมัดสักรี มัณญูมะยุดี ดือรามะ และรุฮานา สาแมง (2552) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้กระบวนการอิสลามานูวัตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศมาเลเซีย ที่นำเสนอการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรบูรณาการในมาเลเซีย

การศึกษาข้างต้นของ มุนีราห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) เป็นการศึกษาเพียงรูปแบบของการจัดการศึกษาที่ทำความเข้าใจภาพรวมของรูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเท่านั้น และเป็นการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายจำกัดเพราะศึกษาเพียงประเทศเดียว สำหรับการศึกษาของ ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ (2552) ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกในประเด็นแต่ละด้านที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในประเด็นการเรียนการสอนที่จะสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนตามบริบทของแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยให้เด่นชัดมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการต่อยอดจากการศึกษาวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาในประเด็นการเรียนการสอนมีความจำเป็นที่ต้อง

ทำการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพราะครูถือเป็นหัวใจของการศึกษาและการเรียนการสอนของครูมีความสำคัญที่ต้องทำการปรับเปลี่ยนวิธีการให้เท่าทันยุคสมัย นอกจากนี้การสอนของครูผู้สอนยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นประเด็นที่จะสามารถนำไปใช้ในบริบทชั้นเรียนได้เร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำกลยุทธ์การสอนไปใช้ได้ทันทีในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนในชั้นเรียนของตนในบริบทที่ครูทำการสอนปัจจุบัน

บทนี้เป็นการนำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอออกเป็น 6 หัวข้อหลัก ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและหลักคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงและเป็นแนวทางในการศึกษาตัวแปรในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) นโยบายแห่งรัฐและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยและประเทศอาเซียน ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายให้เห็นทิศทางการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในแต่ละประเทศ โดยพิจารณาจากนโยบายที่เกี่ยวข้องและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นประเด็นที่สำคัญในแต่ละประเทศ นโยบายของประเทศถือเป็นตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่งที่จะสามารถสนับสนุนให้การพัฒนาดำเนินไปได้ตามเป้าหมาย 3) ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยและประเทศอาเซียน โดยเป็นประเด็นที่ฉายภาพความเข้าใจในความเป็นมาบริบทของโรงเรียน ความท้าทาย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยบนพื้นฐานบริบทและความเป็นจริงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 4) แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การสอน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของการศึกษาครั้งนี้ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้นำเสนอหลักคิดที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะสามารถนำไปใช้ในบริบทของโรงเรียน 5) แนวคิดเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้ เป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการทำความเข้าใจระบบนิเวศของโรงเรียนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษายุคใหม่ ซึ่งจะสามารถนำไปเป็นกรอบในการวิเคราะห์การศึกษาในครั้งนี้ และ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยที่ผ่านมาที่สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้